

BURČ

lepší svět je možný!

161% informačný občasník

2023

161% informačný občasník.

č. 6 / 2023

Vydáva Anarchistická informačná skupina AlterNativE,
Juhozápadné Slovensko.

Obsah

• Obsah	0	2
• Úvod	0	3
• Reporty	0	4
• Mujeres Libres	0	6
• Anarchizmus a politika priateľstva	0	9
• Luigi Fabbri	1	5
• Etické otázky “etickej spotreby”	1	6
• Prečo je solidarita pre anarchistov tak dôležitá?.	2	1
• P. A. Kropotkin — Revolučné vlády (úryvok z knihy Buričove reči)	2	4
• Bakunin v kocke	3	0

úvod

Ahoj!
Tak sa zase (po naozaj dlhej dobe) stretáme na stránkach Buriča. Táto pauza bola zapríčinená hlavne tým, že sa to možno nezdá, ale vydávať časopis je časovo aj materiálne dosť náročné. Dúfame ale, že sa do budúcnosti podarí vydávať tento počín v pravidelných intervaloch. Ako sa spomínalo už v prvom čísle časopisu, úlohou Buriča je predstavovať alternatívy a vytvárať diskusiu. Do budúca tak na stránkach Buriča nájdeš články a úvahy, ktoré síce niekto môže považovať za prehnané utopistické či nadmieru individualistické, niekomu môžu pripadať ako veľmi autonomistické či subkultúrne, no hlavne tým splnia svoj účel, pretože majú vyvolávať diskusiu. Diskusiu, ktorá má vytvárať podmienky pre realizáciu anarchistických myšlienok či už v malých komunitách a skupinách, alebo vo väčších spoločenstvách. Diskusiu, v ktorej ide hlavne o aktívnu kritiku nielen kapitalizmu, štátu alebo patriarchálnej spoločnosti, ale aj nás samotných. Ako skupina, ktorá tento časopis vydáva si myslíme, že aktuálnej situácii chýba otvorená diskusia o perspektívach anarchistického boja v dnešnej, veľmi rýchlo sa meniacej dobe a v dnešných podmienkach, v ktorých už spomínaný kapitalizmus dokáže speňažiť aj revolúciu.

Čo sa týka obsahu tohoto čísla, je zbytočné rozpisovať obsah, pretože všetko podstatné nájdeš na nasledujúcich stránkach. Prajeme príjemné a inšpirujúce čítanie.

Buriči

Reporty

Slovami proti izolácii!

V priestoroch infoshopu a archívu radikálnej literatúry Malatesta prebehla 26.3. akcia, ktorej hlavnou témou bolo dopisovanie si z uväznenými ľudmi. Na akcii predstavil svoju "samizdatovú" knihu **"Slovami proti izolácii"** anarchista Lukáš Borl. Kniha vznikla oživením starého spôsobu tvorby fanzinov "vystrihni a nalep". Autor na stránkach knihy opisuje dôvody prečo väzneným písať, svoje osobné skúsenosti s uväznením a tiež ukazuje úryvky (veľakrát úsmevné) z dopisov do väzenia. Okrem toho, že má táto publikácia motivovať čitateľov k písaniu solidárnych dopisov, je tiež benefitom pre väznených bieloruských anarchopartizánov, a to konkrétno: **Sergej Romanov** — 20 rokov odňatia slobody, **Igor Olinevič** — 20 rokov odňatia slobody, **Dmitrij Rezanovič** — 19 rokov odňatia slobody a **Dmitrij Dubovskij** — 18 rokov odňatia slobody. Okrem týchto trestov su vystavení mučeniu a neľudskému zachádzaniu zo strany represívneho aparátu bieloruského totalitného štátu. Okrem prípadu väznených anarchistov kniha tiež informuje o prípade anarchistického blogera **Mikolu Dziadoka**, ktorý bol po zatknutí mučený. Po naozaj hodnotnej prednáške o tom, prečo písať dopisy a narušovať tak izoláciu za stenami väzníc sa rozprúdila diskusia. Na akcii sa zúčastnili aj chalani z iniciatívy **Free Pepo**, ktorá sa venuje problematike konopných väzní na Slovensku. Do diskusie tak prispel aj ich pohľad na písanie listov väzneným a problematiku väzenského systému. Diskusia bola o to hodnotnejšia, že sa jej zúčastnili aj ľudia s rôznorodými

pohľadmi na danú vec. Túto akciu hodnotíme ako veľmi pozitívnu a motivujúcu do ďalšej práce, týkajúcej sa situácie a solidárnej pomoci s väznenými ľudmi. O všetkom vás budeme včas informovať.

Anarchizmus na Slovensku

Diskusia spolu s prednáškou na tému “Čo sa stalo s anarchistami na Slovensku” prebehla v kultúrno-komunitnom centre *Diera do sveta* v Liptovskom Mikuláši. Útulné priestory “diery” sa nachádzajú na námestí v budove, kde, ak sa nemýlime, sídli aj miestna galéria. Priestory sú to naozaj krásne, doplnené naozaj rozsiahlou knižnicou a pestrým programom. Po úvodných zoznámeniach sa kvôli organizačno-logistickým situáciám začalo diskusiou. Diskusie sa zúčastnili 4 ľudia, ktorí sa aktívne zapojili alebo sa stále aktívne zapájajú do anarchistických aktivít. Diskusia to bola naozaj veľmi zaujímavá a niesla sa v pohodovej nálade. Okrem spomínania na veci minulé prítomní diskutovali aj o aktuálnom dianí a konkrétnych aktivitách. Čo bolo pre diskutujúcich naozaj veľmi milým prekvapením, bola návštevnosť. Keďže sa sa celej akcie zúčastnilo cca 30 ľudí, anarchizmus ani na Slovensku nie je zabudnutý. Po skutočne plodnej diskuii prišla na rad prednáška ..., ktorá bola spracovaná ako úvod do anarchistického myslenia. Celú akciu hodnotíme ako veľmi pozitívnu a dúfame, že priestor pre podobné diskusie bude vznikať stále častejšie, keďže anarchizmus vnímame ako životaschopnú alternatívu k súčasnému stavu. Komunitnému centru *Diera do sveta* držíme palce do budúcich aktivít a bojov a budeme veľmi radi, ak sa naše sily ešte spoja.

26. 5. | 18:00 | DISKUSIA

Mujeres Libres

MUJERES LIBRES (Slobodné ženy) boli skupinou anarchistiek, ktoré sa počas španielskej občianskej vojny organizovali a bojovali ako za oslobodenie žien, tak za anarchistickú revolúciu. Ich práca je naozaj inšpirujúca. Ich príklad ukazuje, ako sa dá spojiť boj proti diskriminácii žien a proti kapitalizmu, do jedného boja za slobodu.

Ako anarchistky odmietali akékoľvek degradovanie žien v libertínskom hnutí do druhoradého postavenia. V 30. rokoch mal feminizmus užší význam ako má dnes, a preto ho odmietali ako teóriu, ktorá bojuje za „rovnosť“ žien v súčasnom systéme privilégií.“ Tvrdili: „Nie sme a ani vtedy sme neboli feministky. Nebojovali sme proti mužom. Nechceli sme nahradiť maskulínu hierarchiu hierarchiou feministickou. Treba pracovať a bojovať spoločne, pretože v opačnom prípade nikdy nedosiahneme sociálnu revolúciu. Potrebovali sme však svoju vlastnú organizáciu, aby sme mohli bojovať samé za seba.“

Hovorili: „Sme si vedomé precedensov, ktoré poskytujú tak ako feministické organizácie tak aj politické strany... Nemohli by sme ísť ani jednou z týchto ciest. Nemohli by sme oddeliť ženskú otázku od otázky sociálnej. A nemohli by sme ani poprieť význam ženskej otázky tým, že by sme ženy zmenili na obyčajné nástroje ktorejkoľvek organizácie, dokonca... ani našej libertínskej organizácie.“

„Zámer, na ktorom spočívali naše aktivity bol oveľa širší: slúžiť doktríne a nie strane, dodať ženám silu, aby sme z nich urobili jedincov schopných prispieť k budovaniu budúcej spoločnosti, jedincov, ktorí sa naučili rozhodovať sami o sebe a nie slepo nasledo-

vat’ diktáty akejkoľvek organizácie.“

Mujeres Libres mali dvojité stratégie: *capacitacion* (príprava) a *cap-facion* (zapojenie či účasť). Ich počiatočná práca bola spojením zvyšovania povedomia a priamej akcie.

Aby umožnili vzájomnú podporu, vytvárali siete anarchistiek. Navzájom chodili na svoje schôdze, kontrolovali správy o sexistickom chovaní a vypracovávali návrhy ako sa s ním vysporiadať. V snahe zapojiť viac žien do odborových aktivít sa zriad’ovali mobilné materské školy.

Vydával sa aj časopis distribuovaný a propagovaný cez vtedajšie anarchistické siete. Ženy v ňom prinášali správy o tom, akú prácu vlastne robia. Dôležité bolo aj zvyšovanie povedomia a tak bol v každom čísle článok o nejakej výnimočnej žene a tiež publikovali svoj stĺpček v iných anarchistických časopisoch. Ich časopis navyše tlačil články o kultúrnych témach, o vzdelávaní, filmoch, športe. A boli tam aj články, ktoré ste mohli vidieť v každom ženskom magazíne — o cenách plynu, o starostlivosti o deti, o móde. Neskôr časopis doplnili aj knihy a brožúry. Propagandistická práca sa robila prostredníctvom rozhlasového vysielania, putovních knižníc a propagandistických turné. Jedna členka, *Pepita*, popísala svoje skúsenosti z propagandistického zájazdu takto: „Zvolali sme ženy dohromady a vysvetľovali im..., že ženy majú jasne definovanú úlohu, že ženy by nemali strátiť svoju nezávislosť, ale že pritom žena môže byť zároveň matkou aj compañerou... Mladé

ženy ku mne prichádzali a hovorili, „Je to veľmi zaujímavé. To, čo hovoríš, sme nikdy predtým nepočuli. Je to niečo, čo sme cítili, ale nepoznali“ ... Myšlienky, ktoré ich najviac uchvátili? Keď som hovorila o moci, ktorú majú muži nad ženami. Keď ste im to povedali, ozval sa taký krik, „Nemôžeme mužom dovoliť, aby si o sebe mysleli, že sú nadriadení ženám, že majú právo vládnuť im.“ Myslím, že španielske ženy na toto volanie netrpezlivo čakali.“

Veľa zo španielskych robotníkov a roľníkov boli negramotní. Preto ženy z Mujeres Libres zriadovali vzdelávacie programy, technicky zamerané triedy aj triedy spoločenskej vedy. V decembri 1938 na tieto prednášky v Barcelone denne dochádzalo 600-800 žien. V spolupráci s anarchistickými odbormi zriadovali učňovské programy.

Ruku v ruke s tvorbou propagandy išla každodenná práca nutná k obrane ich revolúcie pred útokom fašistov. Dodávali potraviny milíciám a zriadovali obecné jedálne. Organizovali podporu žien v milíciách, zakladali strelnice a strelecké kurzy. Zriadili školu pre zdravotné sestry a záchrannú zdravotnú kliniku, ktorá sa starala o ranených v bojoch.

Teresina bola, aj cez svoj nedostatok skúseností na poli zdravotníctva, menovaná správkyňou. Tu s hrdosťou hovorí o svojej úlohe: „Pamätám si, ako za mnou v klinike veľakrát prišli otcovia, aby o niečo prosili a ja som im povedala: „Prosím vás, tu sme si všetci rovní.“ A oni mi povedali, „Tu ste skutočne spravili revolúciu.“ A to mi poskytovalo obrovské zadost'účinenie, pretože som to celé spravovala bez akéhokoľvek vzdelania... To, v čo som verila, som tam uskutočnila... a to je všetko, čo vám môžem povedať o tom, čo som urobila pre revolúciu. Ten

zbytok, to som robila to, čo všetci ostatní. Ale toto bolo niečo, čo som urobila iba ja.“

Revolúcia, ale znamenala viac ako len poraziť fašizmus, bola aj o budovaní novej spoločnosti, ktorá by sa starala o potreby všetkých. Pri cestách po Katalánsku a Aragone pomáhali členky Mujeres Libres zakladať dedinské kolektívy. Mnohé ženy chodili spolu so zástupcami anarchistických odborov (CNT) a anarchistickej federácie (FAI) s provizórnymi ampliónmi a volali na roľníkov, aby „prešli na našu stranu.“

VBarcelone riadili lôžkovú nemocnicu, ktorá robila pôrody a poskytovala ženám popôrodnú starostlivosť, ale tiež robila kurzy o zdraví dieťaťa a matky, o kontrole počatia a sexualite. Vo februári 1938 bol v Barcelone založený Ústav materstva a starostlivosti o dieťa, pomenovaný po francúzskej anarchistke *Louis Michel*.

Mujeras Libres sú živým príkladom dôležitých stránok anarchistickej teórie. Po prvé, chápali, že kolektív je silný len natoľko, nakoľko sú silní jedinci, ktorí ho tvoria. Aby vybudovali silné anarchistické hnutie, podnecovali a podporovali ženy, aby naplnili svoj potenciál. Keď revolúcia začala, malo veľa členiek Mujeres Libres dokonca len 13 alebo 14 rokov. Napriek tomu, tak ako vyššie uvedená Teresina, zistili, že sú schopné ujať sa ťažkej úlohy budovania nového sveta. Po druhé, Mujeres Libres chápali dôležitosť priamej akcie a samostatnej aktivity ako pre tvorbu revolucionárov tak pre prevedenie revolúcie. Nerobili umelý rozdiel medzi propagandou a organizovaním, medzi myšlienkami a akciou. Ich myšlienky formovala ich skúsenosť z terénu. A nakoniec, Mujeres Libres predviedli, že myšlienky nie sú nikdy vytesané do kameňa, aby potom boli použité v praxi,

keď príde pravý čas. Ich názory rástli a vyvíjali sa, menili sa a získavali vplyv.

Revolúcia je zložitá záležitosť. Aby prišlo k zásadnej zmene spoločnosti, je potrebné postaviť sa zažitým názorom na to, čo je normálne a prirodzené. Noví revolucionári a nové revolučné spoločnosti vstúpi z hádok a diskusií, ku ktorým dochádza na veľa rôznych miestach — doma, v supermarkete, v krčme — medzi veľa rôznymi ľuďmi.

Mujeres Libres chápali, že revolúcia je oveľa viac ako udalosť, ktorá prebehne cez noc. Je to aj proces, ktorý sa neustále mení, pretože jedny nezhody sa vyriešia a ďalšie rozpory sa vyskytnú. Ukázali, že revolúcia ani zd'aleka nie je suchým akademickým úsilím, ale že je ako život — nikdy nie je jednoduchá a priama, ale dynamická.

Aileen O'Carroll
(Workers Solidarity Movement)

Preložila Burička

Anarchizmus a politika priateľstva

Pokračovanie článku “Politika afinitných skupín” z posledného čísla Buriča)

Na prvý pohľad sa výrazy afinita a anarchizmus nezdajú byť synonymá. Afinita je nejasným pojmom, najskôr používaný chemikmi a alchymistami. Albert le Grand (trináste storočie) ho používal na popis prirodzenej príťažlivosti medzi kovmi, substanciami a molekulami. Pre sociológov ako Max Weber a neskôr tiež Michael Lowy vysvetľuje afinita špecifický vzťah medzi dvoma doktrínami, určený analógiami medzi ich racionálnymi štruktúrami, emóciami a morálkami. Termín afinita v súčasnosti znamená zdieľané záujmy, povolanie, šport, hudba či politické názory. Pre anarchistov však znamená oveľa viac. Ich špecifikácia termínu afinita sa prvýkrát objavila v textoch Carlesa Fouriera. Podľa tohto antiautoritárskeho socialistu začiatku devätnásteho storočia je atrakcia (pre Fouriera synonymum afinity) zásadným organizačným princípom, okolo ktorého sa spoločnosť musí vyjadrovať. Neskôr kladie dôraz na význam afinity pre anarchizmus Encyklopédie anarchiste (1934) a Petit lexique philosophique de l'anarchisme (2001). Sébastien Faure poznamenáva, že princíp afinity “je najpevnejší, pretože je schopný odolávať konfliktom, roztržkám a rozloženiu, ktoré sú typické pre organizácie, politické strany a ligy zoskupujúce jednotlivcov s protichodnými záujmami (...), je to najlepší organizačný princíp, lepšie povedané, jediný organizačný princíp, ktorý je totožný s povahou anarchizmu, pokiaľ nedusí túžby, charakter a slobodu jednotlivcov”. Afinitná skupina je teda potencionálnym základom anarchistickej organizácie či spoločnosti. Ako prehlásil

Faure, “anarchistická spoločnosť, ku ktorej chceme dospieť”, by bola stvorená “mimoriadnym rozkvetom afinitných skupín”. Člen FAI popísal formovanie afinitných skupín počas tridsiatych rokov dvadsiateho storočia týmito farebnými slovami: “Po štyroch či piatich slovách môžeme povedať, či je tu afinita, či je tu dôvera. Je to ako láska medzi mužom a ženou - stretli sa a po niekoľko málo slovách vedia.” Lenže prirovnávanie lásky k afinitným skupinám, nech už je akokoľvek farebné, vzbudzuje koncepčné a politické rozpory. Zdá sa, že koncept priateľstva vyjadruje životný postoj účastníkov afinitných skupín presnejšie, aj keď “nie je isté, či sa môžeme dopracovať, alebo sa aspoň priblížiť k obecnej definícii priateľstva”. Na rozdiel od lásky neevokuje priateľstvo exkluzivitu či žiarlivosť, ale skôr vzájomnosť a spoločné záujmy, okrem toho aktivity zdieľané s priateľmi udržiavajú a posilňujú puto priateľstva. Priateľstvo nie je - principiálne - určené pohlavím či sexuálnou orientáciou jednotlivcov. K tomu všetkému pociť spoluviny, dôvera a v neposlednom rade tiež afinita, ktorá je podľa psychológov rozhodujúcim spôsobom spojená s priateľstvom. Láska môže byť navyše jednosmerná, zatiaľ čo afinita v sebe nesie vzájomný sentiment. Anarchisti, ktorí pre účel tejto eseje poskytli rozhovor, rovnako ako niekoľko textov zaoberajúcich sa otázkami afinitných skupín, zôrazňujú dôležitosť priateľských väzieb ako spojujúceho elementu, ktorý upevňuje súdržnosť skupiny.

Priateľské vzťahy majú bezpochyby obecný vplyv na fungovanie politickej organizácie, dynamika afinitných skupín je ovplyvnená obzvlášť priateľstvom medzi členmi. Pri vytváraní či zapojení sa do afinitnej skupiny sa z jednotlivcov stávajú takzvaní amilitanti. Toto označenie vystihuje amalgám výrazu priateľstva — francúzsky “ami” a militant (bojovník), a rovnako tak odmietnutie istej militantnosti, pokiaľ predponu a- chápeme ako negáciu. V tomto prípade je chovanie politických aktérov ovplyvnené hlavne priateľským vzťahom namiesto lipnutia na ideologickej doktríne či organizovaným patriotizmom, ako to výva obvykle v prípade tradičnej militantnosti. Táto politika priateľstva prispieva k šíreniu anarchistických princípov vnútri hnutia za globálnu spravodlivosť, či si už sú aktivisti vedomí anarchistickej tradície alebo nie. Amilitanti cítia, že jadro ich skupiny založenej na afinitnom a priateľskom vzťahu so sebou nesie takmer prirodzenú túžbu a vôľu dosiahnuť konsenzu. Jeden z nich tak popisuje, že sa jeho afinitná skupina skladá z “piatich kamarátov” a rozhodovací proces bol “spontánne konsenzuálny”. Prítomnosť priateľských vzťahov v srdci afinitných skupín teda uľahčuje rovnostársku a konsenzuálnu kolektívnu prax. To sa zhoduje s výsledkom sociologických štúdií na tému priateľstva, ktorý je vzťahom nezlúčiteľným s autoritou a hierarchiou. Okrem tohto jednotlivci, ktorí pôsobili v afinitných skupinách hovoria, že konali v anarchistickom prostredí, napriek tomu že sa nepovažujú za anarchistov alebo nevedia o anarchizme vôbec nič. Jeden militant uznáva, že sa nechal “zmanipulovať” svojimi anarchistickými priateľmi. Vysvetľuje, že “skupina nebola výlučne anarchistická, pretože sa chcela vyvarovať sektárstvu. Napríklad ja sa som skôr marxista a nechcel som byť označovaný za anarchistu, ale fungovanie skupiny bolo

anarchistické.” A usudzuje, že “neexistujú afinitné skupiny, ktoré nie sú anarchistické vo zmysle spôsobu organizácie”.

Demokracia alebo anarchizmus?

A finitné skupiny ponúkajú konkrétny model anarchistickej praxe, ktorá nielenže narušuje leogiku zasupiteľskej demokracie liberálneho režimu, ale tiež logiku rôznych militantných organizácií s volenými vodcami alebo zastupiteľmi. Preto je typickým rysom afinitných skupín subverzia - podvrtný potenciál, keďže premieňa tradičné rozhodujúce procesy zasupiteľskej demokracie a v oficiálnom politickom režime moc držanú zastupiteľmi, politickými stranami alebo vrámci sociálnych hnutí organizáciami. Skúsenosť a fungovanie afinitných skupín demonštruje, že ľudia alebo dav sú obdarení schopnosťou organizovania samých seba, kolektívne udržiavať a jednat' v zložitých situáciách, ktoré nastávajú počas mobilizácie a masových akcií. Z tohto dôvodu môže prac afinitných skupín priživovať historickú debatu medzi dvoma postojmi, ktoré som v predchádzajúcich textoch pomenoval ako politickú agorafóbiu a politickú agorafiliu. Politická agorafóbia je založená na presvedčení, že ľudia prirodzene postrádajú politický názor, takže pokiaľ sa zhromaždia v agore (ľudovom zhromaždišti), aby konali, stávajú sa nevyhnutne obeťami vášní, ktoré sú manipulované demagógmi a egoistickými záujmami, ktorým je ľahostajné obecné dobro. Na druhú stranu politická agorafília tieto argumenty prevracia zdôrazňovaním, že jednotlivci, ktorí majú moc, nevyhnutne vyvíjajú výrazne odlišné emócie a záujmy ako ľud, hlavne z dôvodu svojho postavenia v hierarchickej štruktúre. V súvislosti s tým je elita jednotkou sama o sebe, ktorá neváha pokúšať presviedčať ľudí cez demagógiu, že vládne menom

obecného dobra. Napriek pokusom elit limitovať ľudskú autonómiu nám agrofilii pripomínajú, že v minulosti existovalo veľa komunít, vrátane afinitných skupín, ktoré si vládli sami priamo a bez vodcov. Malé politické komunity, ako squaty, militantné spolky, pripravené schôdzky na demonštrácie alebo afinitné skupiny sú alternatívnym politickým priestorom, kde môžu byť rozhodovacie procesy rovnostárske a môžu sa vyjadrovať cez diskusné zhromaždenia v halách, amfiteátroch alebo dokonca na uliciach, ktoré po obsadení demoštrantmi môžu slúžiť ako agora. Cez tieto skúsenosti ľudia ukazujú, že v skutočnosti majú schopnosť robiť racionálne rozhodnutia a dodržiavať rozhodovacie procedúry, ktoré môžu zaistiť racionalitu týchto procesov. Takéto samosprávne skupiny sú naviac schopné konať pokope v koalíciách na báze ad hoc, čo spochybňuje logiku držania centralizovanej moci zasupiteľmi nad suverénnym subjektom (národom, proletariátom, občianskou spoločnosťou atď.), ktorý má homogénne jadro a spoločné záujmy.

Je presnejšie hovoriť v prípade afinitných skupín o priamej demokracii alebo anarchizme? Akademici či militanti si často neuvedomujú rozdiel medzi anarchizmom a priamou demokraciou, v anarchizme sú rozhodnutia prijímané kolektívne a konsenzuálne, zatiaľ čo v demokracii väčšinovým počtom hlasov. Príbehy a svedectvá o afinitných skupinách ukazujú, že ich účastníci obecné uprednostňujú anarchizmus pred priamou demokraciou, či už z morálnych dôvodov (demokracia môže sklznúť k tyranii majority) alebo politických (predpokladá sa, že konsenzus zaistí jednotu skupiny, spontánne delenie úloh a pocit bezpečnosti). Povedzme, že rovnostárska a priateľská povaha politického zväzku môže predstavovať vlastné napätie a problémy. Po prvé “v kruhu

priateľov aj v romantickom vzťahu nie sú sociálne vzťahy určované len afinitou, pramenia tiež zo sociálnych faktorov”. Napriek veľkej miere tolerance vyjadrovanej anarchistami, priateľské vzťahy rastú ľahšie medzi militantami s rovnakými kultúrnymi, sociálnymi a ekonomickými koreňmi a medzi tými, ktorí sú približne v rovnakom veku. Okrem toho môže byť vyjadrovanie militantov v afinitnej skupine ohrozené “nebezpečenstvom prílišného egocentrizmu, keďže jednotlivec je s ľuďmi, ktorí myslia ako on”. Niektoré vzťahy — hlavne profesné, genderovo zmiešané — môžu mať naviac vplyv na neformálnu moc v skupine. Muž má napríklad tendenciu osobovať si neformálnu moc nad ženou a považovať ženu za menej schopnú v politických aktivitách, akcii a autonómii. V afinitných skupinách začnú byť vzťahy medzi mužom a ženou oveľa problematickejšie, pokiaľ ich členovia, hlavne muži, majú problém chápať možnosť priateľstva medzi mužom a ženou, hlavne pokiaľ vyobrazujú ženu primárne ako sexuálny objekt. Nerovnosti v rozložení neformálnej moci sú principiálne menej závažné v anarchistických štruktúrach ako hierarchických, keďže v nich nie je žiadna oficiálna autorita, ktorá by umožňovala jednotlivcom hromadiť neformálnu moc a privilégia, a kolektív nie je ovládaný donucovacími prostriedkami. Napriek tomu boli v záujme zníženia nerovnosti spôsobených neformálnou mocou a privilégiami a v záujme uľahčenia jednaní vyskúšané rôznorodé postupy, napríklad rotácia funkcií, podmienené rôznymi faktormi ako čas, pohlavie apod., čo pomohlo naplniť požiadavku rovnostárskej, slobodnej a efektívnej diskusie.

V Severnej Amerike, kde sú anarchisticky hlboko ovplyvnení radikálnym feminizmom predchádzajúcej generácie, sú mítingy často moderované tandemom

muža a ženy, pri diskusiách si potom muži a ženy predávajú slovo. To má vyrovnať šance žien pri rečení, keďže pre mužov môže byť vyjadrovanie na verejnosti ľahšie. Niektorí militanti sú toho názoru, že vzhľadom k dopadu patriarchálnej ideológie ako na spoločnosť, tak na aktivistické hnutie je tiež pre ženy dôležité, aby sa pravidelne zdržiavali v nezmiešaných afinitných skupinách. Tie im umožnia oslobodiť sa od nadvlády mužov, definovať vlastné témy a aktivity, aby "zažili úžasné puto solidarity", a konfrontovali spôsobmi, ktorými západná kultúra privileguje priateľstvo medzi mužmi a nedôveruje priateľstvu medzi ženami. Vo Francúzsku sa názory medzi anarchistami na podobnú prax líšia, keďže tu vychádzajú z komunitného cítenia. Následkom toho veľa francúzskych anarchistov ukazuje nedostatok záujmu a majú problémy uvažovať o konkrétnych kolektívnych riešeniach, ktoré by znížili nerovnosť medzi rôznymi identitami (mužmi, ženami apod.) v rámci hnutia. Napriek týmto dôležitým a konkrétnym problémom ponúkajú afinitné skupiny možnosť rozšírenia priamej participácie a autonómie aktívnych jednotlivcov vnútri obrovských sociálnych hnutí. Navyše do tej miery, že niekoľko skupín sa môže rozhodnúť pre akciu v koalícii s ďalšími skupinami, takže počet výsledných účastníkov nie je limitovaný.

Anarchizmus a racionálne davy

Cez svoje hlboké historické korene boli afinitné skupiny používané rôznymi spôsobmi v rôznom politickom kontexte. V devätnástom storočí v Španielsku boli afinitné skupiny nezávislými celkami, ktoré fungovali nepretržite dlhú časovú periódu až niekoľko rokov. Niektoré z afinitných skupín aktívnych v hnutiach za globálnu spravodlivosť tento model nasledujú. Ale od šesťdesiatych rokov

dvadsiateho storočia sa militanti uchylujú k metóde afinitných skupín aby realizovali aktivity počas udalostí, ako sú napr. veľké pouličné demonštrácie. V týchto prípadoch fungujú afinitné skupiny v rámci koalície a ich trvanie je merané rádovo hodinami, maximálne niekoľkými dňami.

Pre ilustráciu spomeňme príklad. Pri príležitosti oficiálneho summitu môžu aktivisti hnutia za globálnu spravodlivosť naplánovať sériu alternatívnych mítingov a demonštrácií rozložených do niekoľkých dní. Reformisti - termín, ktorý použijem k pokrytiu širokého spektra skupín, od nevládných organizácií, cirkevných asociácií po odbory a ľavicové strany - zorganizujú veľký spoločný pochod, ktorého trasa je konzultovaná s politikmi a políciou. Pochod je v predstihu deklarovaný ako nenásilný a tím organizátorov naň dohliada. Účastníkom zjednoteného pochodu, ktorí obvykle prichádzajú s partiou priateľov, sa nedostáva žiadneho povzbudenia aby pri demonštrácii hrali akúkoľvek aktívnu rolu. Afinitné skupiny sa môžu zapojiť (so svojimi veľkými bábkami, divadelnými scénkami, pesničkami, sloganmi, letákmi apod.), ale efektívnosť demonštrácie nezávisí na iniciatíve účastníkov.

Oproti tomu radikálnejšie skupiny uprednostnia taktiku priamych akcií. Organizácia založená na afinitných skupinách umožní každému účastníkovi, aby prevzal zodpovednosť za autonómne aktivity vytvárané v rámci kolektívnej akcie. Koalícia afinitných skupín uľahčuje dobrovoľné delenie práce v troch úrovniach: v rámci skupiny, medzi skupinami a časovej. To je navyše zlúčiteľné s úsilím o autonómiu, ktorú anarchisty podporujú. Afinitné skupiny poskytujú každému priestor pre aktívnu účasť. Ako upozorňuje jeden anarchista: "Predtým som bol

ochotný uchýliť sa k radikálnejším aktivitám, ale dnes niektoré aktivity robiť nemôžem. Vzhľadom k fungovaniu afinitnej skupiny môžete robiť čo vám vyhovuje a zapojiť sa do skupiny ktorá v rovnakej dobe uprednostňuje rovnaké aktivity ako vy.” Priateľský vzťah tiež umožňuje zdieľanie a delbu práce medzi jednotlivcami, ktorí by sa v skupine založenej na “identite” cítili vylúčení. Napríklad heterosexuálne orientovaný muž vysvetľuje: “Počas demonštrácie lesbičiek som bol členom afinitnej skupiny, ale keďže som muž, akcie som sa priamo nezúčastnil. Moja úloha bola v poskytovaní podpory (doprava, telefón, pomoc v prípade zadržania a pod.).”

Stručne povedané, horizontálna koalícia afinitných skupín ponúka každej skupine možnosť ujať sa niektorých aktivít. V prípade black bloku sa môžu niektoré skupiny sústrediť na ofenzívne akcie, ďalšie na defenzívne, iné môžu zaisťovať prvú pomoc, hliadky, hudbu, nosiť transparenty a vlajky. Tí, ktorí nechcú byť v uliciach, formujú skupiny zaisťujúce dopravu a ubytovanie, právnu ochranu, styk s oficiálnymi či alternatívnymi médiami, vzdelávacími workshopmi a tak ďalej. To neznamená, že všetci ľudia, ktorí sa účastnia radikálnej demonštrácie musia byť členmi afinitnej skupiny. V skutočnosti predstavujú afinitné skupiny stále minoritu aj na radikálnych demonštráciách.

V súlade so zachovaním princípov rovnosti a autonómie obvykle predchádza dňom priamych akcií generálne zhromaždenie, kde účastníci zdieľajú informácie, kladú otázky, oznamujú na čom má ich afinitná skupina záujem pracovať a kolektívne prijímajú záverečné rozhodnutia napriek tomu, že rozhodnutie týkajúce sa miesta a hodiny zhromaždenia bolo prijaté militantným jadrom aktivistov o týždeň alebo mesiace skôr. Rozhodovacie procesy

koalície afinitných skupín sa líši v závislosti od okolností. Pokiaľ je mobilizácia menšia, je možné, aby sa generálneho pripraveného zhromaždenia účastnili všetci. Pre mobilizáciu obrých rozmerov je koordinácia afinitných skupín zaisťovaná prostredníctvom zhromaždenia delegátov, v Severnej Amerike známych ako “rada hovorcov” (spokescouncil), ktoré existovali v americkom antinukleárnom hnutí už od sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Termín spokescouncil pripomína dynamický vzťah medzi delegátmi, ktorí sa stretávajú, a rôznymi skupinami, ktoré tvoria koalíciu. Funkcie delegátov nie sú permanentné a nemajú žiadnu nátlakovú moc, ktorá by im umožňovala vnútiť svojej afinitnej skupine rozhodnutie odporujúce vôli amilitantov. Delegátom môžu tiež asistovať takzvaní runneri, ktorí sú pojivom medzi delegátom a afinitnou skupinou a dohliadajú na to, aby bolo stanovisko skupiny rešpektované. Určite stojí za zmienku, že vyššie uvedené procedúry znižujúce nerovnosti spôsobované neformálnou mocou sú najčastejšie používané počas spokescouncilov.

Organizačná štruktúra založená na koalícii afinitných skupín umožňuje prijímať rozhodnutia na základe rovnej diskusie dokonca aj počas demonštrácie - medzi afinitnými skupinami aj vnútri každej z nich -, čo premieňa dav ľudí v racionálneho politického aktéra so schopnosťami taktického myslenia. Ale rozhodovanie cez spokescouncil vyžaduje celkom dosť času a často vyvoláva napätie medzi požiadavkom rovnostárskej a slobodnej politickej participácie a požiadavkom taktickej a strategickej efektivity. Člen Antikapitalistickej konvergencie Montreal v rozhovore konštatoval, že anarchistický rozhodovací proces “je zdĺhavý a vyčerpávajúci, hlavne prvýkrát, ale musíme zmeniť naše zmýšľanie, prestať neustále

uvažovať o produktivite a potom zistíme, že človek nemôže všetko vyriešiť za dve sekundy”.

Anie je snád’ treba rýchleho rozhodovania v situácií, kedy môže byť dav konfrontovaný políciou? Demonštrácie proti summitu G8 (Évian) vo francúzskom Annemasse v roku 2003 môžu poslúžiť ako príklad, ako môže aj v zložitých podmienkach metóda spokecouncilu dosiahnuť taktickej efektivity. Jedna z demonštrantiek spomína: “Ohromilo ma, že sme boli schopní uskutočniť poradu delegátov priamo uprostred blokády. Barikády horeli a polícia nešetrila so slzným plynom. Napriek tomu bolo zvolané zhromaždenie delegátov. Niektorí zakričali: ‘Za desať minút míting pri tejto lampe.’ Míting sa konal niekoľko stoviek metrov od policajného kordonu a vďaka nemu sme spravili rozhodnutie, čo robiť ďalej (...) Ľudia sa navzájom informovali, kde je treba pomôcť: ‘potrebujeme posily v prvých radách’, ‘potrebujeme pomoc stavať barikády’, ‘potrebujeme niekoho na hliadku (...)’ a tak ďalej. Boli sme schopní fungovať dynamickým spôsobom počas akcie bez toho, aby na nás niektorí hulákali, musíte urobiť toto a musíte urobiť tamto!”

Potom dievča komentuje situáciu, ktorá nastala medzi demonštrantami a políciou: “Polícia, si myslí, že ste len dav a že tak budete tiež reagovať. Model afintných skupín všetko mení: už nekonáte ako dav, ale ako racionálna bytosť. Afintné skupiny nám pomohli uchopiť našu vlastnú silu. Polícia z nich neprestáva byť prekvapená a rozladená: ‘Máme vodné delá a slzný plyn, hovoria si, ale pozri sa na nich, namiesto toho aby utekali, majú míting, aby sa rozhodli čo budú robiť!’”

Podobné svedectvá pripomínajú tézy sociológa Francesca Pollera, podľa

ktorého má priama demokracia alebo konsenzus vnútri sociálnych hnutí obrovskú politickú hodnotu, pretože uľahčuje (seba) organizovanie, inovácie a súdržnosť medzi militantami. Veľa ľudí, ktorí pôsobili v afintných skupinách poznalo ich politickú efektivitu ako štruktúry pre rovnostárske a slobodné procesy, rovnako ako ich taktickú výhodu, umocňujúcu ich schopnosť manévrovať a ich silu pri stretoch s políciou. Typickým rysom afintných skupín je, že podnecujú ľudí k autonómnemu jednaniu a k zodpovednosti voči organizácii. Dokazujú, že davy ľudí sú schopné sebaorganizácie rovnostárskym spôsobom, pričom sú vysoko efektívne. A čo je najdôležitejšie, umožňujú priamu debatu medzi jednotlivcami, ktorí potom môžu kolektívne definovať, čo je a čo nie je politicky efektívne.

Francis Dupuis-Déri je profesorom politických vied na univerzite v Québecu (UQAM). Napísal niekoľko kníh, napr. *Les Black Blocs* (2007), rovnako ako veľa článkov do rôznych magazínov (*Agone*, *Anarchist Studies*, *Canadian Journal of Political Science*, *New Political Science*, *Political Studies*, *Politix*, *Recherches féministes*, *Réfractions*, *Social Anarchism*, atď.).

Podľa Anarchist Studies 18. 1. 2010 (www.lwbooks.co.uk/journals/anarchist-studies) preložil Tonda Kováč

Burička

Luigi Fabbri

(1877-1935)

Luigi Fabbri sa narodil 23. decembra 1877 ako prvorođený syn Curdia a Angely Sbricoli do maloburžoáznej rodiny v malom provinčnom meste Fabianu. V Racanate úspešne absolvoval gymnázium i lýceum a už v sedemnástich rokoch sa stal presvedčeným anarchistom. V roku 1894 sa zúčastnil antimilitaristickej demonštrácie, čo skončilo jeho prvým zatknutím a ročným pobytom na trestaneckých ostrovoch. V roku 1896 je však spolu s ďalšími znovu uväznený za "spiknutie" a rozširovanie novín s názvom "Lotta umana" (Ľudský boj). Potom začína spolupracovať s anarcho-socialistickým týždenníkom "L'Agitazione", ktorý sa vydával v Ancone a pri tejto príležitosti sa poprvýkrát stretáva s Erricom Malatestom, ktorý sa stane jeho doživotným priateľom. Keď sú v roku 1898 krvavo potlačené prvomájové demonštrácie, po ktorých je Malatesta zatknutý, Luigi Fabbri sa ujíma vydávania časopisu, vďaka čomu je tiež niekoľko krát zatknutý. 25. júla 1898 zakladá spolu s Pietrom Gorim dvojtyždenník "IL Pensiero" (Myšlienka), medzi ktorého prispievateľov patrili nielen významní anarchistickí myslitelia vtedajšej doby, ale aj niektoré postavy talianskej literárnej bohémy druhej polovice 19. storočia — Luini, Scarpelli, Lucatelli, Cena a podobne. Tento časopis bol zameraný na problematiku syndikalizmu, ale aj na literatúru a sociológiu a Fabbri ho vydával až do roku 1911. V roku 1904 začína spolupracovať tiež s novinami "La Questione Sociale" a o tri roky neskôr sa ako delegát rímskych skupín zúčastňuje medzinárodného anarchistického kongresu v Amsterdame, na ktorom boli preberané

rôzne dôležité témy ako napr. organizovanosť, antimilitarizmus, boj s alkoholizmom či propagácia esperanta a Fabbriho referát neskôr vyšiel pod názvom "L'Organizzazione anarchica". Po kongrese sa ožení s Biancou Sbriccoli. Začína sa intenzívne venovať štúdiu pedagogických problémov a spisuje aj rozsiahlu správu o Franciscovi Ferrerovi, ktorý v tej dobe realizuje projekt Modernej školy v Španielsku. V roku 1913 vzniká jeho kniha "Generazione cosciente" (Uvedomelá generácia), ktorá sa zaoberá neo-maltuziánstvom. Po aktívnej účasti na tzv. Červenom týždni sa Fabbri musí načas ukryť vo švajčiarskom Lunane. V apríli roku 1916 vydáva ilegálne dielo "La guerra europea e gli anarchi" (Európska vojna a anarchisti), v ktorom vyvracia niektoré z názorov a intervencionistických téz tzv. "Manifestu siedmym", pod ktorý bol podpísaný aj Peter Kropotkin. Po prvej svetovej vojne spolupracuje s anarchistickým časopisom "Volonta" (Vôľa) a sám píše v roku 1921 "Dittatura e Rivoluzione", ktoré je jedným z prvých anarchistických diel, ktoré kritizuje počínanie bolševickej vlády. Kvôli narastajúcim represiam zo strany fašistov však odchádza do Švajčiarska a neskôr do Francúzska, kde sa spolu s Bernerim, Fedelim a Vezzaninim stáva redaktorom dvojtyždenníku "Lotta Umana", ktorý je dôležitým informačným nástrojom pre anarchistov v exile. V roku 1928 je Fabbri spolu s ďalšími anarchistami vyhostený z Francúzska, je "odoslaný" do Belgicka, kde sa pripravuje na svoj odchod do uruguayského Montevidea. V Uruguayi zakladá svoj časopis "Studi Sociali", ale prispieva aj do periodika "La protesta",

ktorý v Buenos Aires vydáva argentínska anarchosyndikalistická FORA. Na počiatku tridsiatych rokov začínajú Fabbriho zdravotné komplikácie a ochorenie brucha a napriek operácii umiera vo veku 58 rokov v Montevideu.

Etické otázky „etickej spotreby“

Etická spotreba je termín, ktorý sa často spája s takými oblasťami, ako je vegánske stravovanie, „fair trade“, produkty „etickej banky“, dobrovoľnícka práca, biopoľnohospodárstvo, nákup produktov z obnoviteľných zdrojov atď. Pojem „etická“ má u tejto spotreby poukazovať na jej údajný alternatívny obsah a formu, zbavené negatívnych dopadov ako je zabíjanie, vykorisťovanie, znečistenie, plytvanie alebo deštrukcia planetárnych ekosystémov. Je ale táto spotreba naozaj natoľko etická, že toto pomenovanie vystihuje realitu? Alebo jej etickosť je len klzaním po povrchu, bez radikálnej snahy ísť až k jadru problémov? Myslím, že pokiaľ k sebe máme byť úprimný a úprimné, je nutné si priznať, že prvá možnosť je len priáním, ktoré nestojí na reálnych základoch.

Utakzvanej etickej spotreby, ako ju v súčasnosti poznáme, sa prejavuje jeden veľký problém. Etické prvky (napr. vegánska bio strava) sú tu zasadené do kapitalistického rámca (napr. obchod s bio produktami) a rozvíjajú sa v koexistencii a súlade s bežnou kapitalistickou praxou (námezdná práca, tržná ekonomika, peňažná smena atď.). Navyiac tu chýba snaha tento rámec a prax opustiť a konfrontovať, aby sa tie etické prvky mohli rozvinúť v kontexte slobodnej praxe. Produktom zmienených pomerov je to, že zatiaľ čo veľakrát hovoríme o etickej spotrebe, riadime sa pri tom kapitalistickou logikou a nahovárame si pri tom, že vlastne jednáme nekapitalisticky alebo dokonca antikapitalisticky.

Nemám samozrejme nič proti vegánskej strave alebo biozelenine. Oboje v podstate konzumujem a podporujem. Tam, kde mi to občas okolnosti neumožnia, to podporujem aspoň argumentačne. Problém teda nie je vegánske jedlo či biozelenina, ale skôr falošný pocit „nepoškvrnenosti“ a „etickej čistoty“, ktorý často cez konzumáciu človek získava. Jediniec, ktorý má na tanieri miesto kravy sóju, ľahko môže nadobudnúť pocit, že svojou „etikou voľbou“ prestal byť spoluvinníkom na vykorisťovaní a zabíjaní, alebo že zasadil ranu tým, ktorí vykorisťovanie praktikujú. Faktom však zostáva, že tofu na tanieri nie je to isté, ako nepodliehať sa na vykorisťovaní, alebo to isté ako mu vzdorovať.

Ne zabúdajme, že aj vegánsky (ale stále kapitalistický!) trh v sebe zahŕňa princípy vykorisťovania. Všetky tie vegánske mlieká, tofu, sójové salámy, párky a iné dobroty, ktoré jeme, vyrábajú ľudia. A pokiaľ ich vyrábajú v kapitalizme, potom je táto výroba poznamenaná vykorisťovaním, zneužívaním a pošliapávaním práv živých tvorov – zamestnancov – pro-vegánskych a poľnohospodárskych firiem. Mať na tanieri sójové bôby vypestované vykorisťovaným ľudskou pracovnou silou, je v jadre to isté, ako mať tam mliečny produkt získaný vykorisťovaním kravy. Pri oboch dochádza k zneužívaniu, dominancii a nezriedka aj k predčasnej a zbytočnej smrti. „Vegánsky trh“ a „zelený kapitalizmus“ v sebe proste zahŕňa rovnaké princípy, ktoré kritizujeme pri veľkochove zvierat a mäsového priemyslu.

Problém teda nastáva vtedy, keď sa „etická spotreba“ stáva snahou obhájiť argument, že vykorisťovanie a zabíjanie je problém zle nastavenej spotrebiteľskej (či kúpnej) voľby jedinca, nie problém kapitalistických výrobných procesov, ktoré k vykorisťovaniu a zabíja-

niu nevyhnutne vedú a reprodukovávajú ich. Aj keď apel na etickú voľbu (napr. nezabíjať kravy, keď sa môžeme najesť bez zabíjania) je veľmi dôležité, sám o sebe je ale neúčinný, pretože jeho vypočítanie proste nemôže viesť k zastaveniu útlaku. Môže ho síce v niektorých oblastiach zmierniť (napr. zníženie produkcie mäsa), čo ale nebráni tomu, aby v iných oblastiach nevzrástol (vykorisťovanie pri pestovaní sójových bôbov na výrobu tofu).

Nedá sa jednoducho vytrhnúť z celkovej kapitalistickej ekonomiky jeden sektor a tvrdiť, že tým stratil súvislosť (väzbu) s ostatnými. Zdanlivá „separácia“ jedného sektora, nie je nič iné ako zveličovanie významu jednej oblasti (napr. spotrebiteľskej voľby) a nezohľadňovanie kľúčového významu oblasti iných (napr. kapitalistického výrobného a distribučného spôsobu). Nedá sa vyrábať v súlade s kapitalistickými postupmi, využívať námezdnú prácu, distribúciu realizovať cez trh a zároveň za takýchto okolností zaistiť spotrebu, ktorá je etická – teda nie je poznamenaná vykorisťovaním a podporou sociálnych nerovností. Etická spotreba v kapitalistickom rámci je proste oxymoron.

Teraz citujme talianskeho anarchistu Alfreda M. Bonanna, ktorý trefne popisuje realitu „etickej spotreby“ v kapitalistickom rámci:

„Podstatou nového otroctva je, že sám život bol kúpený na splátky v prospech kapitálu. Ktokoľvek má pochybnosti o etickosti tejto reality, môže nájsť útechu v niektorom z jej „alternatívnych“ prejavov. Dobrovoľnícka práca, „alternatívne“ banky, a „samospprávne“ podniky teraz existujú bok po boku s hladomorom, genocídou a ničením planéty, čo sú všetko rovnocenne nevyhnutné súčasti post-industriálneho kapitálu.“ (...) „Nie je možné „separovať“ jeden sektor ekonomiky

a riadiť ho odlišne od ostatných. Nikto nemôže vážne veriť, že je možné vstúpiť do sveta financií a držať sa prísne od finančného systému ako celku.“⁽¹⁾

„Etická spotreba“ ako pacifikátor vzdoru

Existujú, ale aj ďalšie okolnosti, ktoré robia „etickú“ spotrebu problematickou. Táto spotreba sa často stáva „útechou“, cez ktorú sa stimuluje pasivita konzumentov a zároveň sa tým aj tlmí ich ochota vzdorovať. (Ne)nakupovať určité produkty je samo o sebe vnímané ako kľúčová aktivita, ako by nebolo evidentné, že ide v skutočnosti o pasívny a bezzubý protest, ktorý necháva štruktúry kapitalizmu a štátu nedotknuté. Propagácia etickej spotreby nás nemotivuje ku konfrontácii kapitalizmu. Za to nám úplne v súlade s kapitalistickými mechanizmami hovorí: „**nekupuj toto, ale kupuj tamto**“. Pre veľa ľudí je potom ľahké podľahnúť pocitu, že výrazne menia svet pri regáloch obchodov správnou voľbou a tým, že svoje peniaze utratia na správnom mieste. Tento proces je veľmi deštruktívny vo vzťahu k bojovej morálke tých, ktorí si kladú za cieľ radikálnu transformáciu terajších pomerov.

Poznám veľa takých, ktorí dlhé roky kriticky poukazovali na to, ako si ľudia nechávajú zapchať ústa konzumnými nezmyslami. Tí istí kritici potom, skôr alebo neskôr, sami skončili so zapchatými ústami. Len namiesto mŕtvej kravy ich ústa zapchalo tofu kúpené v lokálnom bioobchode. Efekt je v oboch prípadoch rovnaký! Ľudia v spotrebe našli útechu, ktorá utlmila ich hnev na bezvýznamnú úroveň. Už sa nepotrebujú búriť proti statusu quo, už nemajú potrebu konfrontovať vykorisťovateľský systém. Stačí len siahnuť

do správneho regálu v obchode a konzumovať „eticky“. Uspokojivá možnosť zjásť s priateľmi do reštaurácie na vegánske menu nahradila bývalú potrebu konfrontovať tých, ktorí profitujú zo smrti zvierat. Možnosť kupovať „fair trade“ produkty sa stala pacifikátorom vzdoru proti „neviditeľnej“ ruke voľného trhu a jeho dopadom na spoločnosť.

Človek, ktorý verí, že svetové nespravodlivosti sa dajú odstrániť cez nekonfrontačnú stratégiu „etickej spotreby“, jednoducho stráca zreteľne dôležitý fakt, že systém organizovania útlaku sa môže zrútiť len následkom organizovanej konfrontácie. Nepadne na základe toho, že svoj zrak odvrátíme od najväčších hrôz kapitalizmu a nasmerujeme ho na „etickú“ spotrebu uväznenú medzi mantinelmi nastavenými (kapitalistickou!) tržnou ekonomikou a štátom. Spadne pod tlakom kolektívneho sociálneho boja a nie na základe individualistickej voľby pri regále v obchode.

Opät' by som rád použil slová Alfreda M. Bonanna, pretože v nich dobre vystihol to, čo sa snažím teraz popísať ja: „*Dobrovoľnícka práca poskytuje jeden veľmi dôležitý produkt – pocit, že robíme niečo užitočné. Všetkým, ktorí sa cítia zle kvôli hanebnej nespravodlivosti, stále vládnucej v celom svete, v ktorom polovica obyvateľstva umiera hladom, môže nakupovanie originálnych produktov v „alternatívnych“ obchodoch za „fair“ cenu, poskytnúť pocit vnútorného mieru s vlastným svedomím. Práve tento sektor šíri zlé znamenie v podobe zbabelého stiahnutia sa do seba, kedy sa človek považuje za vykúpeného z akéhokoľvek deštruktívneho zapojenia jednoducho tak, že si vyberie sektor, údajne nepoškvrnený kapitalizmom. Človek klame sám seba, že investícia do „alternatívnej“ banky nepredstavuje špekuláciu so životmi miliónov ľudí,*

alebo sa vmanipuluje do viery, že nakupovať v „alternatívnych“ obchodoch znamená bojkotovať svetovú kapitalistickú produkciu a využívať kanál vybraný zo spoluviny na genocíde.“ (2)

V zajatí logiky trhu

To čo je nazývané „etickou spotrebou“, je veľmi často v zajatí logiky trhu a pre globálny tržný kapitalizmus to teda nepredstavuje skutočnú opozíciu. Producenti „alternatívnych“ produktov sú vo mzdovom vzťahu, takže ich práca je nad’alej obchodovateľným tovarom ako v ostatných kapitalistických podnikoch. Vyrobené produkty sú predmetom peňažnej zmeny v konkurenčnom prostredí trhu, takže o tom čo a ako sa bude vyrábať, nerozhodujú ľudské potreby, ale tržné zákony a jeden z nich hovorí: „expanduj na úkor druhých, alebo zomri“. Štandardom pre „etickú spotrebu“ zostáva aj nad’alej pravidlo, že konzument sa najskôr sám stáva predmetom vykorisťovania v námezdnjej práci, aby po dlhých hodinách predávania tvorivých schopností šéfovi, mohol mzdu vymeniť za „etický produkt“.

Toto všetko ukazuje, že „etická spotreba“ je v podstate len snahou o vnútornú zmenu toho, ako funguje kapitalistická spoločnosť a to výhradne za pomoci nástrojov, ktoré túto spoločnosť držia pohromade. Pri takejto „etikej“ výrobe, distribúcii a spotrebe sú využívané tržné pravidlá, peňažná zmena, námezdna práca – teda všetko čo tvorí piliere kapitalizmu. Určitý systém však nejde poraziť cez nástroje, ktoré ho utužujú a držia v pohybe, ale skôr cez negáciu týchto nástrojov. Snažiť sa prekonať kapitalizmus na poli trhu je rovnako márne, ako snažiť sa prekonať zastupiteľskú demokraciu na pôde parlamentu alebo pri volebnej urne.

Nestačí z podniku vykopnúť šéfa a vertikálny manažment, aby sa z továrne stalo niečo iného ako tržný subjekt usmerňovaný tržnými zákonmi. Nestačí námezdnu prácu vo fabrike oceňovať rovným platom, aby práca prestala byť odcudzeným vzťahom a spoločnosť sa prestala stretávať s nerovnosťou. Nestačí peniaze utrácať za „etické produkty“, aby bankovky prestali byť súčasťou globálnych finančných špekulácií a vykorisťovateľskej praxe.

Mimo trh a navzdory štátu

Pokiaľ nám kapitalistická logika trhu neumožňuje eticky konzumovať, znamená to teda, že sme odsúdení k pasívnemu čakaniu na obdobie po sociálnej revolúcii, ktorá nás kapitalizmu zbaví? To rozhodne nie! Nečinne vyčkávať, ohrozuje kapitalizmus rovnako bezvýznamne ako „etická spotreba“, ktorá je v zajatí logiky trhu a legislatívnych noriem. Aké praktické kroky môžeme robiť tu a teraz? Pomenujme niektoré z množstva možných:

Môžeme si narušením výrobného procesu (napr. štrajkom, blokádou či sabotážou) vynútiť od štátu či kapitalistoch bezplatný prístup k určitým službám. Zabývať sa v dlhodobu nevyužívanej budove bez súhlasu „majiteľa“. Založiť si záhradu na pôde, ktorá síce podľa zákona niekomu patrí, ale v praxi nikomu neslúži. Môžeme tiež pristúpiť na expropriáciu materiálu, ktorí šéfovia nahromadujú vykorisťovaním robotníckej triedy. Alebo napríklad distribuovať ľudom firemné produkty či služby bezplatne na šéfov účet. Svojevoľne neplatit za využívané služby, ktoré sú kapitalisticky a štátom spoplatnené. Brat’ si bez opýtania to, čo nám inokedy kapitalizmus poskytuje výhradne

len výmenou za roky strávené v námez-
nej otročine. Keď potrebujeme uspokojiť
individuálne a sociálne potreby, tak sa to
proste dá urobiť a nepýtať sa policajta,
šéfa, politika ani byrokrata, či to môžeme,
alebo za akých podmienok môžeme.

Ak pripustíme, že skutočne etickú
spotrebu nám môže umožniť len
anarchistický komunizmus, potom
zmienené typy sú prinajmenšom dôležité
kroky, ktoré nás k takémuto stavu pribli-
žujú. Nejde pri nich o obyčajné okamžité
naplnenie materiálnych potrieb či užívania
služieb. Podstatný je predovšetkým spôsob
akým je to dosiahnuté. Oproti tradičnému
poňatiu „etickej spotreby“ totiž ide o využi-
tie nástrojov, ktoré opúšťajú tržnú logiku
a prekračujú legislatívou definovaný
rámec, ktorý akúkoľvek alternatívu zväzuje
a robí bezzubou. V istom zmysle ide o ces-
tu preč od reformistickej snahy zmeniť
systém zvnútra, cez jeho vlastné pravidlá.
Namiesto tejto cesty je stanovená línia,
ktorá vedie k priamemu uspokojeniu ľud-
ských potrieb, cez konfrontáciu nepria-
teľských štruktúr a obchádzaní pravidiel,
ktoré sa nám nepriatelia snažia vnútiť, aby
mohli presadiť svoje záujmy.

poznámky a zdroje:

(1) *Zničme prácu, zničme ekonomiku!* Alfre-
do M. Bonanno

(2) *Zničme prácu, zničme ekonomiku!* Alfre-
do M. Bonanno

Lukáš Borl
Dialog
Apríl 2013

Preložila Burička

Prečo je solidarita pre anarchistov tak dôležitá?

Solidarita či vzájomná pomoc je kľúčovým pilierom anarchizmu. Je spojnicou medzi jednotlivcom a spoločnosťou, prostriedkom, vďaka ktorému môžu jednotlivci pracovať spolu, aby uspokojili svoje spoločné záujmy v prostredí, ktoré podporujú a živia ideály slobody a rovnosti. Pre anarchistov je vzájomná pomoc základným rysom ľudského života, je to zdroj sily aj spokojnosti a základný predpoklad plnohodnotnej ľudskej existencie.

Známy psychológ, humanistický filozof a sociológ Erich Fromm zdôrazňuje, že „ľudská túžba po spojení s ostatnými je zakorenená vo špecifických podmienkach existencie, charakterizuje ľudský druh a je jednou z najsilnejších motivácií ľudského chovania.“⁽¹⁾

Anarchisti preto pokladajú túžbu po utváraní „zväzkov“ s ďalšími ľuďmi za prirodzenú potrebu. Tieto zväzky či spolky musia byť v záujme uspokojenia túžob zúčastnených, založené na rovnosti a individualite – tzn. musia byť organizované anarchistickým spôsobom, teda bez hierarchie, dobrovoľne a decentralizovane. Solidarita – spolupráca medzi jednotlivcami – je nevyhnutná pre život a popretiu individuálnych slobôd je na hony vzdialená. Errico Malatesta podotýka, že „je jediným prostredím, kde človek môže vyjadriť svoju osobnosť, dosiahnuť optimálneho rozvoja a užiť maximálne možného blaha“. Toto „združovanie jednotlivcov kvôli dosiahnutiu blahobytu všetkých a kvôli dosiahnutiu

blahobytu každého“ vedie k „slobode každého, ktorá nie je limitovaná, ale obohatená slobodou ostatných“.⁽²⁾

Inými slovami: solidarita a spolupráca znamenajú jednat' s ostatnými ako so sebe-rovnými, odmietnuť jednat' s ostatnými ako s prostriedkami k dosiahnutiu svojho cieľa a vytvárať vzťahy, ktoré podporujú slobodu všetkých, namiesto toho, aby menšina dominovala väčšine. Emma Goldman k téme dodáva: „Aké úžasné výsledky tejto jedinečnej sily ľudskej individuality boli dosiahnuté, keď prišlo k jej potvrdeniu spoluprácou s ostatnými jednotlivcami... Spolupráca – v opozícii k bratovražednému sporu a boju – umožnila prežitie a evolúciu druhov... Len vzájomná pomoc a dobrovoľná spolupráca... môžu vytvoriť základ pre slobodný, individuálny aj spoločný život.“⁽³⁾

Solidarita znamená združovanie sa na základe rovnosti za účelom naplnenia našich spoločných záujmov a potrieb. Formy združenia bez solidarity (tzn. založené na nerovnosti) pošliapávajú individualitu zúčastnených. Nemecký spisovateľ B. Traven (alias Ret Marut) poukazuje na fakt, že sloboda potrebuje solidaritu, uznanie spoločných záujmov: „Najvznešenejšia, rýdza a ozajstná ľudská láska je láska k sebe samému. Chcem byť slobodný! Prajem si byť šťastný! Chcem si uvedomovať všetky krásy sveta. Ale moja sloboda je istá len vtedy, ak sú všetci ostatní ľudia okolo mňa slobodní. Môžem byť šťastný len vtedy, keď sú šťastní všetci okolo mňa. Môžem sa radowať len vtedy,

keď sa všetci, ktorých stretávam, pozerajú na svet radostným pohľadom. Svoje naplnenie si môžem užívať plnými dúškami, len keď mám istotu, že ostatní môžu užívať svojho naplnenia rovnako ako ja. A z týchto dôvodov je otázkou mojej vlastnej spokojnosti, len môjho ja, či sa búrim proti každému nebezpečeniu, ohrozujúcemu moju slobodu a šťastie...“ ⁽⁴⁾

Vyjadrením solidarity sa hlásime ku sloganu Priemyselných robotníkov sveta (Industrial Workers of the World), že „zranenie jedného je zranením všetkých“. Solidarita je preto prostriedkom k ochrane individuality a slobody, teda výrazom vlastného záujmu. Ako popisuje americký vedec Alfie Kohn:

„Keď premýšľame o spolupráci... mávame sklony stotožňovať jej koncepciu s vágnym individualizmom... Môže to byť dôsledok zámeny spolupráce s altruizmom... Štrukturálna spolupráca sa bráni obvyklej dichotómii medzi egoizmom a altruizmom. Nastavuje veci tak, že v tej istej chvíli keď pomáham tebe, pomáham aj sám sebe. Aj keď mohol byť môj motív zo začiatku sebecký, naše osudy sú teraz spojené. Plávame a topíme sa spoločne. Spolupráca je chytrou a vysoko úspešnou stratégiou – pragmatickou voľbou, ktorá odvádza kus dobrej práce v zamestnaní aj v škole, ešte efektívnejšie, ako konkurencia... Exituje tiež množstvo dôkazov, že spolupráca viac napomáha psychickému zdraviu a vzájomnej náklonnosti.“ ⁽⁵⁾

Vnútri hierarchickej spoločnosti nie je solidarita dôležitá len kvôli satisfakcii, ktorú nám dáva, ale tiež pretože je nutná k odporu voči tým pri moci. Tu sú relevantné Malatestove slová:

„Utlačané masy, ktoré sa nikdy celkom nezmierili s útlakom a biedou, a ktoré... sú smädné po spravodlivosti, slobode a blaho-byte, začínajú rozumieť tomu, že nebudú schopné dosiahnuť emancipácie bez spojenectva a solidarity so všetkými

utlačanými, s vykorisťovanými z celého sveta.“ ⁽⁶⁾

Tým, že stojíme jeden za druhým, môžeme znásobiť našu silu a dosiahnuť to, čo chceme. Organizovaním sa do skupín môžeme spoločne začať spravovať vlastné kolektívne záležitosti, a tak raz a navždy nahradiť vodcovské role. „Spojenectvo...znásobí prostriedky jednotlivca a zabezpečí jeho napadnuté vlastníctvo.“ ⁽⁷⁾

Solidárnym jednaním môžeme tiež nahradiť terajší systém tým, čo by viac spĺňalo naše pranie: „V spojenectve je sila.“ ⁽⁸⁾

Solidarita je tak prostriedok, pomocou ktorého môžeme dosiahnuť a zaistiť vlastnú slobodu. Dohodli sme sa na spoločnej práci, teda nemusíme pracovať pre niekoho. Akceptovaním zdieľania jeden s druhým zvyšujeme naše možnosti, a tak môžeme využiť viac, nie menej. Vzájomná pomoc je v mojom vlastnom záujme – vidím vtedy, že v mojom vlastnom záujme je dosiahnuť dohodu s ostatnými, založenej na vzájomnom rešpekte a sociálnej rovnosti, pretože pokiaľ mám nad niekým nadvládu, znamená to, že tu existujú podmienky, ktoré umožňujú dominanciu, a pravdepodobne bude mať niekto nadvládu nado mnou.

Max Stirner videl solidaritu ako prostriedok, pomocou ktorého zaistíme a bránime našu slobodu pred tými, čo sú pri moci a chcú nám vládnuť: „Myslíte si, že nemôžeme nič zmeniť?“ pýta sa. „Ste nútení umožniť niekomu aby vám robil čo sa mu zapáči? Bráňte sa a nikto sa vás nedotkne. Pokiaľ za vami stojí milión ľudí, podporujú vás, potom ste sila hodná rešpektu a bez problémov zvíťazíte.“ ⁽⁹⁾

Solidarita je pre anarchistov dôležitá z tohto dôvodu: je prostriedkom k zaisteniu a ubráneniu slobody pred mocou. Solidarita je sila a produkt povahy človeka ako sociálnej bytosti. Nemala by

byť zamieňaná s akýmkoľvek druhom uniformity, ktorá predpokladá pasívne nasledovanie vodcu. V záujme efektivity musí byť solidarita tvorená slobodnými ľuďmi, spolupracujúcimi spoločne ako rovný s rovným. Naša prirodzená túžba po spojení a vzájomnej pomoci býva zneužívaná tiež rôznymi druhmi nacionalizmu. V takýchto prípadoch sa z nej stáva len vyprázdnený pojem, alebo ide o „solidaritu“ skorumpovanou hierarchiou spoločnosťou, v ktorej sú ľudia pokorným nástrojom moci.

(1) Erich Fromm, *To Have Or To Be?* (London: Abacus, 1993), str. 107

(2) Errico Malatesta, *Anarchy* (London: Freedom Press, 2001), str. 29

(3) Emma Goldman, *Red Emma Speaks* (London: Wildwood House, 1979), str. 118

(4) Karl S. Guthke, B. Traven: *The life behind the legends* (New York: Lavrence Hill Books, 1991), str. 133

(5) Alfie Kohn, *No Contest: The Case Against Competition* (New York: Houghton Mufflin Co., 1992), str. 7

(6) Errico Malatesta, *Anarchy* (London: Freedom Press, 2001), str. 33

(7) Max Stirner, *The Ego and Its Own* (London: Rebel Press, 1993), str.258

(8) Alexander Berkman, *What is Anarchism?* (Edinburg/London/Oakland: AK Press, 2003), str. 74

(9) Max Stirner, *The Ego and Its Own* (London: Rebel Press, 1993), str. 197

Z *An Anarchist FAQ*, kapitola A.2.6., *Why is solidarity important to anarchists?*

Pre Existence (3/2012) preložil do češtiny Tonda Kováč

Do slovenčiny preložila Burička

P. A. Kropotkin (1842–1921): Revolučné vlády (úryvok z knihy Buričove reči)

**Zvrhnúť vládu — to je jediný cieľ revolučnej buržoázie.
Pre nás to nie je nič iné ako začiatok sociálnej revolúcie.**

I.

Terajšie inštitúcie, ktoré umožňujú útlak človeka človekom musíme nahradiť lepšími, aby sloboda, rovnosť a bratstvo neboli len prázdnyimi slovami, ale skutočnosťou. Všetky minulé formy vlády neboli nič viac ako rôzne podoby útlatku a musia byť nahradené novými spôsobmi spolčovania – to je jasné všetkým, čo i len majú najmenšie revolučné cítenie. A nemusíme byť žiadnymi inovátormi, aby sme prišli k záveru, že nepravosti dnešnej spoločnosti sú príliš nápadné, aby si ich nevšimol žiaden rozumne uvažujúci človek. Čo sa týka zvrhnutia zastaralých inštitúcií, je všeobecne známe, že sa tak niekedy deje bez toho, aby nastali nejaké vážnejšie problémy. Existujú okamžiky, kedy sa vlády pod nátlakom revolučného cítenia ľudu zrútili skoro samé od seba – ako domčeky z kariet. Stalo sa to v rokoch 1848 a 1870.

Zvrhnúť vládu – to je jediný cieľ revolučnej buržoázie. Pre nás to nie je nič iné ako začiatok sociálnej revolúcie. A až keď sa štátna mašinéria vykoľají a úradnícka hierarchia bude natoľko dezorganizovaná, že nebude vedieť komu má slúžiť a vojaci stratia dôveru vo svojho vodcu, skrátka, keď bude oslabená celá armáda kapitalistov, až vtedy budeme stáť pred veľkým okamžikom zmeny všetkých inštitúcií, ktoré ekonomicky a politicky

zotročujú ľud. Dosiahli sme možnosť slobodne jednat' – ako sa zachovajú revolucionári?

Na túto otázku odpovedia len anarchistické slová: Žiadnu vládu, anarchiu! Všetci ostatní zvolajú: Revolučnú vládu! Rozchádzajú sa len v názore na podobu všeobecným volebným právom určenej štátnej alebo miestnej vlády, iní sa rozhodli pre revolučnú diktatúru. „Revolučná vláda“ – to sú dve slová, ktoré sa zdajú zvláštne tým, ktorí sa pokúšajú uvedomiť si význam slov sociálna revolúcia a vláda. Tieto dve slová sa navzájom vylučujú a protirečia si.

Určite sme už zažili despotické vlády – pre každú vládu je charakteristické spiatočníctvo a protirevolučná zaujatosť, v prípade nutnosti sa uchýlia k diktatúre. Ale nikdy sme nezažili revolučnú vládu, a to z jedného prostého dôvodu: revolúcia znamená odstránenie štátneho zastaralého zriadenia počas niekoľkých dní, likvidáciu súčasnej formy vlastníctva, odstránenie spoločenských vrstiev, rýchlu zmenu prevládajúcich morálnych názorov (lepšie povedané pokrytectva), znamená osobnú slobodu, spontánnu akciu a pod. – to je pravý opak, je to negatívny postoj k súčasnej vláde, ktorá predstavuje dnešný „poriadok“ – konzervatizmus, zachovanie súčasných inštitúcií, poprenie individuálnej iniciatívy a akcie. A napriek tomu sa o tom všetkom hovorí tak, ako by bola revolučná vláda najjednoduchšia vec na svete, rovna-

ko samozrejhou a známou ako monarchia, cisárstvo či pápežstvo!

Chápeme prečo revolučná buržoázia hlása túto ideu, pretože vieme, že pojem revolúcia chápe ako zlepšenú formu buržoáznej republiky, obsadenie všetkých dnes ešte bonapartistami a royalistami držaných miest republikánmi, nanajvýš oddelenie štátu a cirkvi, zbavenie cirkevného majetku v prospech štátu a hlavne budúcich vlastníkov týchto statkov, snád' aj volebné právo a podobné drobnosti. Ale to, že revolučný socialisti vystupujú ako apoštolovia tejto idey sa dá vysvetliť dvoma spôsobmi – bud' sú plní buržoáznych predsudkov, ktoré (bez toho aby to postrehli) načerpali z literatúry buržoázie a sú stále ovládaní duchom servilizmu, ktorý je následkom storočného otroctva a tak si si slobodu nedokážu ani predstaviť – alebo nesúhlasia s revolúciou, o ktorej stále hovoria a uspokojili by sa len so zlepšením dnešnej vlády a prevzatím moci a myslia si, že neskôr zistia, čo je treba spraviť, aby sa ľud upokojil. Vystupujú proti dnešným mocipánom len preto, že majú záujem o ich pozíciu. S týmito ľuďmi si nemáme čo povedať a preto sa obraciame na tých, ktorí sa úprimne mýlia. Začneme teda s prvou z oboch „revolučných foriem vlády“ – vládou volenou.

Kráľovská či iná moc je zvrhnutá, kapitalisti zmätení, všade prebieha diskusia o verejných záležitostiach a všetci sa vyslovujú pre pokrok. Nové idey sú veľmi rozšírené, uznala sa možnosť ozajstnej zmeny – malo by sa hneď začať jednať a bez otáľania zahájiť reorganizácia a tak pripraviť pôdu pre nový život. Ale čo nám navrhujú oni? Vyzvať ľud, aby si zvolili novú vládu a jej zverili svoju prácu, ktorú by každý z nás vykonával z vlastnej iniciatívy!

To sa udialo v Paríži po 18. marci 1871. Jeden priateľ sa nám zveril,

že „vždy bude spomínať na okamžiky oslobodenia. Vyšiel som zo svojej podkrovnej izby v latinskej štvrti aby som sa nadýchal slobodného vzduchu, ktorý prúdil veľkými bulvármi z jedného konca mesta na druhý. Všetci hovorili o verejných záležitostiach: zabudli na osobné problémy, už nezáležalo na kúpe či predaji – všetci boli pripravení vykročiť do budúcnosti. Aj samotnú buržoáziu zachvátilo všeobecné nadšenie, spokojne vyhliadala nový svet. „V sociálnej revolúcii budeme všetci držať spolu, sme pripravení!“ Priaznivé podmienky pre revolúciu tu boli a keď som večer vstúpil do svojej izby, povedal som si: „ako krásne je ľudstvo! Nikdy sme ho nepoznali, vždy ho zapierali!“ Potom prišli voľby, boli vymenovaní členovia Parížskej komúny a sila obetavosti, ochota jednať pomaly zhasínala. Každý sa začal opäť zaoberať svojimi obvyklými záležitosťami, zatiaľ čo si hovoril: „teraz máme poriadnu vládu, nechajme ju jednať...“ Vieme, čo potom nasledovalo.

Namiesto toho, aby ľud sám jednal, šiel dopredu a vrhol sa naproti novému poriadku, zveril sa do rúk vládcov a prenechal im rozhodovanie. To bola prvá časť – nevyhnutný následok volieb. Čo ale urobia títo vládcovia, ktorým bola zverená dôvera ľudu?

Voľby neprebehli nikdy slobodnejšie ako v marci 1871. To pripustili dokonca aj spiatotnícky protivníci. Nikdy si široká masa voličov nepriala viac zvoliť tých najlepších mužov, mužov budúcnosti a postaviť ich do čela revolúcie, ako tomu bolo vtedy. A tiež do urobila. Všetci známi revolucionári boli zvolení do rady Parížskej komúny. Voľby nemohli splodiť lepšiu vládu.

Výsledok poznáme. Zatvorenie na radnici s úlohou jednať štýlom predošlých vlád boli tí najohnivejší revolucionári odsúdení k neschopnosti a neplodnosti. So všetkou svojou dobrou

vôľou a myslou neboli ani schopní zorganizovať obranu Paríža. Pravda, dnes kvôli tomu obviňujeme osoby, ale tie neboli príčinou tejto porážky, bol to aplikovaný systém.

V podstate môže všeobecné priame volebné právo v prípade slobodných volieb v najlepšom prípade splodiť zhromaždenie, ktoré v určitom čase vyjadruje priemerný postoj masy, ktorý na začiatku revolúcie predstavuje väčšinou veľmi neurčitú a nejasnú predstavu o ďalšom postupe. Keby len bola väčšina národa už pred tým, ako zvrhne vládu, schopná zjednotiť sa v ďalšom postupe. Bol by tento sen salónnych utopistov reálny, nikdy by revolúcia nebola krvavá: väčšina národa by vyslovila svoju vôľu a zbytok by sa jej podriadil. Nie je tomu ale tak. Revolúcia väčšinou vypukne ešte skôr ako by mohla byť uskutočnená všeobecná dohoda a tí, ktorí majú jasnú predstavu o tom, čo je treba spraviť, sú v tomto momente zastúpení malou menšinou. Väčšina má nejasnú predstavu o celi, ktorý by chcela dosiahnuť a nevie, ktorú cestu zvoliť. Praktické riešenie sa naskytne až vtedy, keď začne zmena a bude výsledkom samotnej revolúcie, národa v akcii alebo bude ničím, pretože mozog jednotlivcov nie je schopný toto riešenie, ktoré je výsledkom praktického života národa, nájsť.

A súčasné pomery by pôsobili na zvolený spolok aj vtedy, keby nebol zatŕažený bremenom vlády. A tých niekoľko málo mužov reprezentujúcich revolučné idey svojej doby si pripadajú znevýhodnení zástupcami revolučných ideí minulosti alebo platného poriadku. Títo muži, ktorí práve v revolučných dňoch boli tak potrební medzi ľuďmi, aby svoje idey preložili do reči zbraní a tak odstránili staré inštitúcie. A títo muži vedú v sálach diskusie o nereálnych veciach a chcú tak o svojich ideách presvedčiť nepriateľov, zatiaľ čo jediný prostriedok, ktorým by sa

toho dalo dosiahnuť, je začať podľa nich konať. Vláda sa premenuje na parlament so všetkými jeho nevýhodami. Táto vláda bude tej revolučnej veľmi vzdialená a stane sa prekážkou pre revolúciu a tak chce ľud nutne zosadiť tých, ktorých ešte včera oslavoval. Ale to už nie je tak ľahké. Nová vláda, ktorá si urýchlene vybudovala novú správnu mašinériu a tak upevnila svoju moc a vynútila si poslušnosť, zďaleka nie je ochotná sa svojho miesta len tak vzdať. A čím je menej demokratická, tým horšie to pôjde. Existuje len jedno riešenie: zosadiť tých, ktorí ešte včera stelesňovali všetky nádeje.

A už vidíme, ako sa revolúcia štepí. Okrem toho, že sa vyplytvalo veľa drahocenného času, stráca silu vnútornými rozporami medzi prívržencami novej vlády a tými, ktorí ju chcú zosadiť. A to všetko len preto, že ľudia neuznali, že nový život vyžaduje novú spoločnosť a revolúcia sa nedá robiť po starom, pretože nepochopili rozpor medzi revolúciou a vládou, pretože jedna – nech už v akejkoľvek forme – vylučuje tu druhú a že okrem anarchie neexistuje žiadna revolúcia. To rovnako platí aj o tej druhej forme vlády, ktorú nám doporučujú – revolučnej diktatúre.

II.

Nebezpečia, ktorým je revolúcia vystavovaná, ak sa nechá ovládnuť zvolenou vládou, sú natoľko zrejmé, že sa ich jedna z revolučných teórií zriekla. Uzнала, že si ľud v dobe revolúcie nemôže zvoliť vládu, ktorá by v určitom zmysle nepripomínala minulosť a nebrzdila vývoj, hlavne pokiaľ sa jedná o veľkolepé ekonomické, politické a morálne znovuzrodenie, ktoré chápeme ako sociálnu revolúciu. Preto sa zriekla idey ilegálnej vlády, aspoň v dobe povstania proti zákonu,

a požaduje „revolučnú diktatúru“. Hovorí, že „strana, ktorá zvrhne vládu, ju následne nahradí. Bude sa snažiť dostať k moci a jednat' revolučným spôsobom. Zaistí si svoj vzostup, zničí staré zriadenia a bude si brániť získané postavenie. Gilotínu tým, ktorí nebudú chcieť uznať jej autoritu a tiež tým – či už ľudu alebo buržoázii – ktorí nebudú plniť rozkazy a účastiť sa revolúcie. Takto uvažujú ľudia typu Robespiera – tí, ktorí si z veľkých hrdinských eposov minulých storočí nezapamätali nič iné, len obdobie ich úpadkov, tí, ktorí sa v škole učili len reči zástancov republiky.

My anarchisti zaujímame k diktatúre strany či jednotlivca – čo je v podstate to isté – rozhodný postoj. Vieme, že sociálna revolúcia nemôže byť vedená duchom jednotlivca alebo jednej skupiny. Vieme, že revolúciu a vládu sa nedá zjednotiť. Čo záleží na tom, ako pomenujeme vládu – či už ju označíme za diktatúru, kráľovstvo alebo parlament, je to stále to isté. To, čo v našom hnutí predstavuje pravdu a silu sa dá zhrnúť v základnej vete: nič nie je dobré a trvalé okrem toho, čo vytvorila slobodná iniciatíva ľudu a čo sa snaží znemožniť akúkoľvek vládu. Preto by sa muselo, aj s tými najlepšimi z nás, naložiť ako so zradcami, pokiaľ by ich idey ľud neprijal, aby mohli byť uvedené do praxe a pokiaľ by sa stali pánmi tej mocnej mašinérie – vlády, ktorá by im umožnila jednat' podľa vlastného uváženia a ľubovôle.

Viem k čomu vedie aj tá, v najlepšom úmysle zriadená diktatúra: k vražde revolúcie! A tiež vieme, že táto idea diktatúry je výsledkom šialeného vládneho fetišizmu, ktorý spolu s náboženským fetišizmom vždy stelesňoval otroctvo. Dnes sa nesnažíme oslovit' anarchistov, ale vládnych revolucionárov, ktorí sa ovplyvnení predsudkami svojej výchovy nachádzajú v úprimnom omyle a rovnako

úprimne túžia o tomto probléme diskutovať. Preto chceme vychádzať z hľadiska ich postavenia.

Najskôr ešte jedna obecná poznámka – tí, ktorí zastávajú myšlienku diktatúry, spravidla nepostrehnú, že tak pripravujú pôdu pre tých, ktorí ju neskôr zničia. Robespierovi obdivovatelia by urobili dobre, keby si v pamäti uchovali jeho výstižné slová: Z princípu diktatúru nezavrhum, ale ... „Maj sa na pozore“, takto odpovedal Mandarovi, ktorý hovoril o tom, že sa „Brissot stane diktátorom!“. Áno, Brissot – podlý girondista, zúrivy nepriateľ ľudu požadujúceho rovnoprávnosť a energický zástanca vlastníctva, ktoré svojho času označil za krádež, Brissot, ktorý by bez výčitek svedomia nechal uväzniť Hérbera, Marata a ostatných predných jakobínov!

Tento výrok je z roku 1792. V tejto dobe sa vo Francúzsku počítal už tretí revolučný rok. Monarchia už v podstate neexistovala, zostávalo už len uštedriť jej smrteľnú ranu. Feudálny systém tiež bol zničený. A napriek tomu mal aj v tejto dobe, kedy sa revolúcia voľne rozvíjala, kontrarevolucionár Brissot šancu byť zvoleným diktátorom! A ako tomu bolo skôr, v roku 1789? Mirabeu – ktorý vyjednával s kráľom – bol takmer zvolený predsedom vlády, keby nebolo zásahu ľudových vrstiev a roľníkov, ktorí spochybnilí každú novú vládu zriadenú v Paríži alebo inom kraji. Ale provládne predsudky oslepili zástancov vlády natoľko, že radšej pripravujú pôdu diktatúre nového Brissota alebo Napoleona, ako by vzali svoje myšlienky: dať ľudu takého pána, ktorý by bol schopný ich oslobodiť.

Tajné spolky prispeli v dobe reštaurácie Bourbonov a za Ľudovíta Filipa k udržaniu myšlienky diktatúry. Republikánska buržoázia, vtedajšej doby podporovaná pracujúcimi, dlho vymýšľala tajné plány na zvrhnutie cisárstva a nastolenie

republiky bez toho, aby sa zamyslela nad tým, akou veľkou zmenou musí Francúzsko prejsť, len aby mu mohla vládnuť republikánska buržoázna vláda. Nahovárala si, že by spiknutím mohla jedného dňa zvrhnúť vládu, uchopiť moc do svojich rúk a nastoliť republiku. Skoro tridsať rokov pracovali tajné spolky s neomedzeným nasadením, heroickou výdržou a odvahou. A pokiaľ bola republika výsledkom februárového povstania z roku 1848, bola ňou vďaka tajným spolkom, vďaka propagande priamej akcie, ktorou sa spolky počas tých tridsiatich rokov riadili. Bez ich hrdinského úsilia by dne republika neexistovala.

Cieľom buržoázie bolo zmocniť sa moci a zaviesť republikánsku diktatúru. Pochopiteľne sa jej to nikdy nepodarilo. Ako vždy nevedlo k zvrhnutiu cisárstva žiadne spiknutie, ale nevyhnutný sled udalostí. Sprisahanci zorganizovali zvrhnutie, rozsiahlo šírlili republikánske idey, ich mučeníci sa stali vzorom ľudu, ale tá posledná rana, ktorá buržoázneho kráľa zvrhla definitívne, bola oveľa mocnejšia, ako by mohol uštedriť tajný spolok: vyšla z ľudu samotného.

Výsledok poznáme. Strana, ktorá zvrhnutie pripravila, bola zo schodu radnice vytlačená. Tí, ktorí boli natoľko opatrní, že sa nevystavili nebezpečeniu spiknutia, využili okamžiku a zmocnili sa vlády. Spisovatelia, advokáti a rečníci, ktorí si chceli urobiť meno, sa chopili vlády, zatiaľ čo tí praví republikáni zbrojili. Tí známejší boli bezmyšlienkovite zvolení davom, tí druhí sa sami pretlačili dopredu a boli prijatí, pretože ich mená nepredstavovali nič iné než neurčitý program.

Nehovorte nám, že to iní urobia lepšie, že chyba bola v nedostatku praktického ducha v aktívnej strane ... Nie a tisíckrát nie! Je zákonom, že tak ako sa pohybujú hviezdy, tak aj aktívna strana zostane mimo hru akonáhle sa k moci

dostanú intrigáni a tárari. Sú viac oboznámení so zbraňou, ktorá vie uštedriť tú poslednú ranu. Dostanú aj viac hlasov – či už sa budú rozhodovať volebnými lístkami alebo aj bez nich, pomocou aklamácie alebo volebných urien, v podstate to je spôsob tichej voľby, ktorá je v takýchto okamžikoch aklamáciou – všetci ľudia ich oslavujú a hlavne nepriatelia revolúcie, ktorí na špičke uprednostňujú absolútne nuly. A v celej tej sláve sú vodcami uznatí tí, ktorí sú najväčším nebezpečím pre hnutie.

Blanqui, ktorý viac ako ktokoľvek iný zosobňoval túto teóriu spiknutia, muž, ktorý zaplatil svojou slepou oddanosťou tejto idey celoživotným väzením, na konci povedal slová, ktoré predstavovali celý program: A ani Boha, ani pána!

III.

Lúzia, že by vláda mohla byť zvrhnutá tajnou spoločnosťou a tá by potom zaujala je miesto, je omylom, ktorého sa dopustili všetky revolučné organizácie buržoázie od roku 1820. Existuje, ale veľa ďalších prípadov, ktoré to dokazujú. Akú obetavosť, sebazaprenie a vytrvalosť preukázali tajné spolky mladého Talianska, a aj cez toto nesmierne nasadenie, všetky obe talianskej mládeže a obe na životoch, sa vševedí z rád buržoázie a monarchistov nepoučili.

Rovnako sa to stalo v Rusku. Málokedy sa v minulosti nájde organizácia, ktorá by s pomocou tak mála prostriedkov dosiahla tak vynikajúce výsledky ako ruská mládež a ktorá by bola tak energická a dokázala toľko ako Výkonný komitét. Otriasol zdanlivo neotrasiteľným kolosom – carismom – a znemožnil autokratickú vládu v Rusku. A aj napriek tomu sú naivní tí, ktorí si nahovárajú, že by mohol Výkonný komitét prevziať vládu v ten

deň, kedy padne Alexandrova koruna.

Tí opatrnejší, ktorí si chcú urobiť meno zatiaľ čo revolucionári zomierajú, tí, ktorí čas od času vyronia slzu nad hrobami hrdinov a ktorí sa vydávajú za priateľov ľudu: to sú tí, ktorí vyplnia prázdne miesto vo vláde a budú sa chcieť vrátiť späť.

Je to nevyhnutné, osudné a nemôže tomu byť inak, pretože to nie sú ani tajné spolky, ani revolučné organizácie, ktoré by vláde zasadili poslednú smrteľnú ranu. Ich historickou úlohou je pripravovať pôdu pre revolúciu. A akonáhle je táto podmienka splnená a vonkajšie okolnosti sú priaznivé ďalšiemu vývoju, potom príde posledný úder, ale nevyjde z iniciatívy skupiny, ale z mimo organizačnej štruktúry stojaceho ľudu.

31. augusta 1870 sa Paríž podľa príkladu Blanquiho odmlčal. O štyri dni neskôr oznámil demisiu vlády. Ale v tomto momente už iniciátori hnutia neboli blanquisti, ale bol to ľud, milióny, ktoré zvrhli decembrovú vládu a ktorí už dva roky oslovovali šasami a tárajmi.

Ked' už je raz revolúcia na spadnutie, panuje odpovedajúca atmosféra a víťazstvo je isté, potom sa k hnutiu pridajú tisíce ľudí, ktorých by tajné spolky nikdy neovplyvnili. Priletia ako supy na bojovom poli, aby sa pridali k drancovaniu a pomohli ušetriť poslednú ranu. Davy si svojich vodcov nevyberajú z radov naozajstných a nezmieriteľných sprisahancov, ale z radov iluzionistov a žonglérov – tak hlboko sú presvedčení o nutnosti mať vodcu. Sprisahanci, ktorí sa držia ilúzie diktatúry tak nevedomky uvoľňujú cestu k moci svojím vlastným nepriateľom.

Pokiaľ toto všetko platí v prípade revolúcie alebo lepšie povedané politických búrok, o to viac to platí v prípade revolúcie, ktorú predvídame my – sociálnu revolúciu. Pokiaľ dopustíme, aby sa vyvinula akákoľvek moc vyžadujúca

poslušnosť, skončí revolúcia hneď v počiatkoch. Dobro, pre ktoré revolúcia vypukla sa neuskutoční a škody budú nadozrené. Videli sme, ako v minulom storočí poľský revolučný diktátor Koščuško dekrétom zrušil nevoľníctvo – a nevoľníctvo bolo ešte ďalších osemdesiat rokov. Videli sme Konvent, dekrét o rozdelení pôdy zabavenej feudálom – ako veľa iných bol aj tento dekrét len mŕtvou listinou, pretože keby chceli roľníci prerozdeliť pôdu, museli by zahájiť novú revolúciu a nevidieť ju len v dekrétach.

Aby mohol ľud definitívne vziať sociálne bohatstvo do svojich rúk, musí sa oslobodiť od poddanstva, na ktoré si až moc zvykol, musí myslieť vlastnou hlavou a kráčať dopredu bez toho, aby sa staral o niekoho nariadenie. Pretože práve toto znemožňuje aj tej najlepšej diktatúre nechať revolúciu stáť na mieste. A keď už aj tá najideálnejšia revolučná vláda nenačádza žiadnu novú silu a neumožňuje ďalší vývoj revolúcie, nemôže od jej reorganizácie očakávať žiadnu zmenu k lepšiemu.

Ekonomická reorganizácia, ktorá bude výsledkom revolúcie, bude tak veľkolepá, dôkladná a zmení všetky názory na dnes bežné vlastníctvo a obchod natoľko, že bude pre jedného alebo aj viac jedincov nemožné predvídať tie spoločenské formy, ktoré vyvstanú v budúcnosti. Vypracovať ich môže len kolektívna duchovná práca nás. Splnenie veľa rôznych podmienok a potrieb, ktoré vyvstanú deň po odstránení súkromného vlastníctva, vyžaduje ochotu a obetavosť všetkých duší na zemi. Každá vonkajšia autorita by bola len prekážkou nutnej organickej práce a zároveň by bola zdrojom rozpoltenosti a nenávisťi.

Je teda najvyšší čas vzdať sa konečne tejto často vyvrátenej a draho zaplatenej ilúzii – idey revolučných vlád. Je na čas si konečne priznať, že vláda nemôže

byť revolučná.

Pripomínajú nám Konvent, ale nesmieme zabudnúť, že tých niekoľko málo opatrení Konventu nebolo nič viac ako potvrdenie vtedajších udalostí. Ako povedal Victor Hugo: Dantom ovládal Robespiera, Marat strážil a kontroloval Dantona a Marat sám bol ovládaný Cimetierom – stelesnením „skvelých“ klubov a rebelov. Ako každá vláda, ktorá jej predchádzala a nasledovala, nebol Konvent ničím iným ako príťažou na pleciah ľudu. Historické udalosti sú v tomto prípade tak jednoznačné, neuskutočniteľnosť revolučnej vlády a zhubnosť všetkého, čo s týmto pojmom spájame je tak jasná, že nám pripadá ťažké vysvetliť neústupnosť, s akou socialisti lipnú na idey vlády. A napriek tomu je vysvetlenie veľmi jednoduché. Aj napriek tomu, že sa prívrženci tohto smeru nazývajú socialistami, majú úplne inú predstavu o sociálnej revolúcii ako my. Pre nich a pre celú radikálnu buržoáziu je sociálna revolúcia skôr vecou d'alekej budúcnosti, o ktorej nie je nutné uvažovať. O čom naozaj snívajú, čo sa ale neodvažujú vysloviť, je niečo úplne iné. Je to realizácia vlády podobnej tej vo Švajčiarsku alebo Spojených štátoch, s určitými pokusmi o zoštatnenie, ktorú múdro nazývajú „verejnými službami“. Je tam niečo z ideálu Bismarcka toho krajčira, ktorý sa stane prezidentom Spojených štátov. Je to do budúcnosti urobený kompromis medzi požiadavkami širokých vrstiev socialistov a sklonmi buržoázie. Radi by boli všetko vlastnili, ale nemajú odvahu to spraviť, a tak to odsúvajú na ďalšie storočie a pred vojnu vyjednávajú s nepriateľom.

My, ktorí sme rozpoznali blížiacu sa chvíľu vyslobodenia nemôžeme zadržávať, ideme nezadržateľne našou cestou a neberieme ohľad na ctižiadostivcov, ktorí sa pokúšajú ovládnuť nás aj našu budúcnosť.

Dost' bolo vlády!

Uvoľnime miesto ľudu, anarchii!

Bakunin v kocke

„Vysoko nad ulice Moskvy vzíde z mora krvi a ohňa hviezda revolúcie a zmení sa na polárku, ktorá povedie oslobodené ľudstvo.“
Michail Bakunin

Trieda

Bakunin revolúciu chápal ako zvrhnutie triedy utlačujúcich inou triedou utlačovaných a ako zničenie politickej moci v podobe štátu a spoločenskej hierarchie. Podľa Bakunina sa spoločnosť delí na dve hlavné triedy, ktoré sú navzájom zásadne protikladné. Trieda utlačovaných – Bakunin ju rôzne označuje ako obyčajných ľudí, ľud, masy alebo robotníkov – tvoria veľkú väčšinu obyvateľstva. V „normálnej“ dobe si samých seba ako triedu neuvedomujeme, aj keď má „inštinkt“ pre vzburu a napriek svojej neorganizovanosti je plná vitality. Počtom oveľa menšia trieda utlačujúcich si je však vedomá svojej úlohy a svojou prevahou si udržuje cieľným, vzájomne zladeným a jednotným vystupovaním. Bakunin trval na tom, že základný rozdiel medzi týmito dvoma triedami spočíva vo vlastníctve a kontrole nad majetkom, ktorý je neprimeraným množstvom v rukách menšinovej triedy kapitalistov. Masy na druhej strane nemôžu za svoje označiť nič okrem svojej schopnosti pracovať.

Bakunin bol natoľko inteligentný, aby chápal, že hranice medzi týmito dvoma hlavnými triedami nie je vždy jednoznačná. Zdôrazňoval, že medzi tieto dve triedy nejde narysovať pevnú deliacu čiaru, ale že tak ako u väčšiny vecí sú rozdieli najviac viditeľné vo svojich extrémoch. Medzi týmito extrémami bohatstva a moci je celá hierarchia spoločenských vrstiev, ktoré sa dajú určiť podľa miery v akej sa navzájom vykorisťujú alebo sú sami vykorisťovaní. Čím je daná skupina vzdialenejšia od robotníkov,

tým pravdepodobnejšie je súčasťou vykorisťovateľskej kategórie a tým menej sama trpí vykorisťovaním. Medzi dvoma hlavnými triedami je stredná trieda ale stredné vrstvy, ktoré vykorisťujú a sú vykorisťované, v závislosti na svojom postavení v spoločenskej hierarchii. Masy, ktoré sú tou najvykorisťovanejšou formou, sú podľa Bakunina veľkou revolučnou triedou, ktorá jediná môže zmiest' súčasný hospodársky systém. Nanešťastie, samotná skutočnosť vykorisťovania a chudoby, ktorá je jeho dôsledkom, nie je sama o sebe zárukou revolúcie.

Bakunin sa domnieval, že extrémna chudoba pravdepodobne povedie k rezignácii, pokiaľ ľud nebude vidieť nejakú alternatívu k existujúcemu systému. Možno, že keby boli chudobní zahnaní do úplného zúfalstva, tak by povstali v nejakej revolte. Revolty sú však skôr lokálne a teda ľahko poraziteľné. Podľa Bakuninového názoru sú k uskutočneniu ľudovej revolúcie nutné tri podmienky.

Sú to:

- čistá nenávisť k podmienkam, v ktorých sa masy nachádzajú
- presvedčenie, že zmena je možnou alternatívou
- jasná vízia spoločnosti, ktorú je treba pre emancipáciu ľudstva vytvoriť.

Bez prítomnosti týchto troch faktorov, plus jednotné a efektívne sebaorganizovanie, nemôže žiadna oslobodzujúca revolúcia uspieť.

Bakunin nepochyboval o tom, že revolúcia, aby vytvorila základňu novej spoločnosti, musí nutne zahŕňať aj deštrukciu. Prehlásil, že revolúcia jednoducho neznamená nič menej ako vojnu, teda fyzické ničenie ľudí a majetku. V živelných revolúciách často dochádza k rozsiahlemu ničeniu majetku. Bakunin si povišimol, že keď to okolnosti vyžadovali, tak robotníci ničili dokonca aj svoje vlastné domy, ktoré im skôr spravidla ako výnimočne nepatrili. Tvrdil, že negatívne, deštruktívne túžby sú k zmeteniu minulosti absolútne potrebné. Ničenie je úzko spojené s budovaním, pretože „čím živšie si budúcnosť predstavujeme, tým mocnejšia je sila deštrukcie“.

Vzhľadom k tesnému vzťahu medzi koncentráciou bohatstva a moci v kapitalistických spoločnostiach nás neprekvapí, že Bakunin považoval hospodársku otázku za zvrchovane

dôležitú. A práve v tomto kontexte boja medzi prácou a kapitálom prikladal Bakunin veľký význam štrajkom robotníkov. Bol presvedčený, že štrajky majú v boji proti kapitalizmu niekoľko dôležitých funkcií. Po prvé sú nutné ako katalyzátor, ktorý robotníkov vytrhne z ich ochotného prijímania kapitalizmu, vymania ich z ich stavu rezignácie. Štrajky, ako forma forme ekonomickej a politickej vojny, vyžadujú k svojmu úspechu jednotu a tak dávajú robotníkov dokopy. Počas štrajkov dochádza k polarizácii medzi zamestnávateľmi a robotníkmi. To spôsobuje väčšiu vnímavosť robotníkov k revolučnej propagande a ničí túžbu po kompromise a dohodách. Bakunin sa domnieval, že s rastom boja medzi prácou a kapitálom porastie aj intenzita a množstvo štrajkov. Konečným štrajkom je štrajk generálny. Bakunin si myslel, že revolučný generálny štrajk, v ktorom sú triedne uvedomelí robotníci presiaknutí anarchistickými myšlienkami, povedie ku konečnému výbuchu, ktorý uskutoční anarchistickú spoločnosť. Bakuninove myšlienky sú revolučné v plnom zmysle slova, pretože sa zaoberajú zničením hospodárskeho vykorisťovania a spoločenskej/politickej nadvlády a ich nahradením systémom spoločenského usporiadania, ktoré by bolo v súlade s ľudskou prirodzenosťou. Bakunin ponúkol kritiku kapitalizmu, v ktorom šla autorita ruku v ruku s ekonomicou nerovnosťou a štátnou socializmom (napr. marxizmus), ktorý sa jednostranne sústreďuje na ekonomicke faktory, zatiaľčo hrubo podceňuje nebezpečie spoločenskej autority.

Štát

Bakunin svoju celistvú a jednotnú teóriu založil na troch navzájom závislých platformách. Menovite:

- ľudské bytosti sú od prírody spoločenské (a teda túžia po spoločenskej solidarite)
- sú si viacmenej rovné
- chcú byť slobodné

Jeho anarchizmus sa preto zaoberal problémom vytvorenia spoločnosti slobody v kontexte rovnostárskeho systému vzájomnej interakcie. Tvrdil, že problémom dnešných spoločností je to, že sú ovládané štátmi, ktoré sú nutne násilné, protispoločenké a sú umelými konštrukciami, ktoré bránia ľudstvu v jeho naplnení.

Aj keď podľa Bakunina má kapitalizmus okrem štátu veľa rysov, ktoré sa mu dajú vytknúť (napr. útlak žien, námezdné otroctvo), je to štát, kto priživuje, udržiava a chráni utláčajúci systém ako celok. Štát definuje ako protispoločenský stroj, ktorý kontroluje spoločnosť v prospech triedy či elity utláčajúcich. V zásade je to inštitúcia založená na násilí a stará sa o udržiavanie nerovnosti pomocou politickej represie. Štát navyše spolieha na štátnu byrokráciu, ktorá mu pomáha uskutočňovať jeho ciele. Byrokratická zložka mimochodom nie je proste len nástrojom, ktorý štát podporuje. Bakunin bol presvedčený, že všetky štáty majú vnútornú tendenciu k sebaudržiavaniu, či už sú to štáty kapitalistické alebo socialistické, a preto sa postaví ako prekážka do cesty k ľudskej slobode.

Dalo by sa namietnuť, že štáty sa primárne nezaoberajú politickými represiami a násilím a obzvlášť liberálne demokratické štáty majú dokonca veľký záujem o sociálne blaho. Bakunin tvrdí, že takéto aspekty sú len zásterkou, a že v stave ohrozenia všetky štáty odhalia svoju, v zásade násilnú, podstatu. Tento represívny rys štátnej činnosti vystupuje stále viac do popredia. Keď sa štát v akejkoľvek významnej miere stretol s odporom, odpovedal brutálnou neústupnosťou.

A vývoj posledných desaťročí dokazuje ďalší rys štátu, ktorému Bakunin venoval pozornosť – jeho tendencie k rastúcej autoritárstvu a absolutizmu. Veril, že vo všetkých štátoch, či už sú liberálne, socialistické, kapitalistické alebo akékoľvek iné, existuje silný tlak smerom k vojenskej diktatúre, ale že miera takéhoto vývoja sa však bude líšiť v závislosti na takých faktoroch ako je napríklad demografia, kultúra a politika.

A nakoniec si Bakunin všimol, že štáty smerujú k vojnám proti iným štátom. Keďže medzi štátmi nie je prijímaný mravný kódex, rivalita medzi nimi bude nadobúdať podobu vojenského konfliktu. „Pokiaľ bude existovať vláda, nebude mier. Budú len kratšie či dlhšie prestávky a prímerie uzatvárané neustále bojujúcimi štátmi. Ale akonáhle bude mať štát dojem, že je dostatočne silný, aby túto rovnováhu zničil vo svoj prospech, nikdy tak nezabudne urobiť.“

Buržoázna demokracia

Politickí komentátori a informačné prostriedky neustále chvália na systém zastupiteľskej demokracie, v ktorej sa po voľbách každých pár rokov chce, aby zaškrtli niekoho na kuse papiera, a tak určili kto ich bude kontrolovať. Tento systém funguje zatiaľ dobre, pretože kapitalistický systém našiel spôsob ako získavať legitimitu prostredníctvom ilúzie, že sú to voľiči, kto nejakým spôsobom riadi chod systému. Bakuninove písomnosti na tému zastupiteľskej demokracie vznikli v dobe, kedy vo svete takmer neexistovala. Napriek tomu mohol na základe pár príkladov (Spojené štáty, Švajčiarsko) vidieť, že rozširovanie volebného práva údel obrovských mäs obyvateľstva príliš nezlepšuje. Pravda, ako si Bakunin povšimol, politici zo strednej triedy sú pred voľbami pripravení kľaňať sa a robiť všelijaké sľuby. Ale táto rovnosť kandidátov a obyvateľstva mizne v deň po voľbách, akonáhle sa z nich stanú členovia parlamentu. Robotníci chodia ďalej do práce a buržoázia opäť preberá problematiku podnikania a politických intríg.

Dnes je v Spojených štátoch a západnej Európe prevládajúcim politickým systémom liberálnej demokracie. Napríklad v Británii je volebný systém pri rozdeľovaní parlamentných kresiel zjavne nespravodlivý, keďže niektoré strany so značnou podporou získajú len zanedbateľné zastúpenie. Avšak aj u nás, kde sa zatiaľ aplikuje pomerne zastúpenie, zostáva bakuninistická kritikou zožierajúcou. Pretože zastupiteľský systém vyžaduje aby sa len malá časť obyvateľstva zaoberala priamo zákonodarstvom a vládnutím. Bakuninova námietka proti zastupiteľskej demokracii spočíva v zásade na skutočnosti, že je výrazom existujúcej spoločnosti nerovnej moci. Napriek ústavám, ktoré zaručujú občianske práva a rovnosť pred zákonom, realita je taká, že permanentná kontrola je v rukách kapitalistickej triedy. Pokiaľ bude musieť obrovská masa obyvateľstva predávať svoju pracovnú silu aby prežila, nemôže existovať demokratická vláda. Pokiaľ sú ľudia ekonomicky vykorisťovaní kapitalizmom a existuje obrovská nerovnosť bohatstva, nemôže existovať skutočná demokracia. Ako Bakunin objasnil, ekonomické skutočnosti sú oveľa silnejšie ako politické práva. Pokiaľ tu budú ekonomické privilégiá, bude tu

aj politická nadvláda bohatých nad chudými. Dôsledkom tohto vzťahu je, že zástupcovia kapitalizmu (buržoázna demokracia) „fakticky, ak nie právne, vlastnia výlučnú výsadu vládnuť.“ Obvyklou myšlienkou, ktorá sa v liberálnych demokraciách hovorí je, že vládne ľud. Realita je však taká, že nutne vládnu menšina. Privilegovaná hrstka, ktorá ma prístup k bohatstvu, vzdelaniu a voľný čas, je pre vládnutie celkom jasne lepšie vybavená ako obyčajný pracujúci ľudia, ktorí občne voľného času moc nemajú a ich vzdelanie je len základné.

Ako ale Bakunin objasňoval, keby bola nejako zvolená socialistická vláda, veci by sa reálne moc nezlepšili. Tvrdil, že keď ľudia získajú moc a postavajú sami seba „nad“ spoločnosť, ich spôsob nazerania na svet sa zmení. Z ich vrcholového postavenia vysokého úradu sa pohľad na život deformuje a zdá sa im iný než tým dole. Dejiny socialistického zastupiteľstva v parlamente sú predovšetkým dejinami opustenia sľubov a postupného pohlcovania zastupiteľov spôsobmi, morálkou a postojmi vládnucej triedy. Bakunin upozorňuje, že takáto rezignácia na socialistické myšlienky nie je dôsledkom zrady, ale toho, že účasť v parlamente vedie zastupiteľov k tomu, aby sa na svet pozerali cez krivé zrkadlo. Robotnícky parlament, ktorý sa zaoberal vládnutím, povedal Bakunin, by skončil ako komora „odhodlaných aristokratov, smelých nebojácnych zbožňovateľov autority, z ktorých sa tiež stanú vykorisťovatelia a utláčajúci.“

Bakunin znovu a znovu vo svojich spisoch argumentuje, že nikto nemôže vládnuť za ľud v jeho záujme. Jedine naša osobná a priama kontrola nad vlastnými životmi zaručí, že zavládne spravodlivosť a sloboda. Vzdať sa priamej kontroly znamená odmietnuť slobodu. Požičať niekomu inému politickú zvrchovanosť, či už pod práporom demokracie, republikanizmu, ľudového štátu alebo čohokoľvek iného, znamená dať mu kontrolu a teda aj vládu nad našimi životmi. Niektí by sa mohli domnievať, že referendum, v ktorom by ľudia priamo prijímali zákony, by bolo pokrokom v myšlienke zastupiteľskej demokracie. Podľa Bakunina tomu tak z najrôznejších dôvodov nie je. Po prvé, ľud nie je v pozícii kedy by mohol rozhodovať na základe plnej znalosti všetkých dotknutých tém. Zákony svojou podstatou môžu byť komplikované, abstraktné a špecializované,

a preto, aby o nich mohol ľud seriózne rozhodnúť, potreboval by byť plne vzdelaný a mať dostatok času a prostriedkov, aby mohol zvážiť a prediskutovať všetky obsiahnuté aspekty. Realita referenda je taká, že ho profesionálni politici používajú k legitimácii tém, ktoré sú v zásade buržoázne. Nie je náhodou, že Švajčiarsko, ktoré referendum často využíva, zostáva jednou z najkonzervatívnejších zemí Európy. Referendum znamená, že politici sú sprievodcami ľudu, ktorí určujú mantineli diskusie. A tak, aj napriek svojej vstupe do diania, ľud zostáva pod kontrolou buržoázie.

A nakoniec, Bakunin k celej koncepcii možnosti demokratického štátu: pre neho je demokratický štát protiklad, keďže štát je v zásade o sile, autorite a nadvláde a nutne sa zakladá na nerovnosti bohatstva a moci. Demokracia v zmysle samosprávy pre všetkých znamená, že nikto nie je ovládaný. A pokiaľ nikto nevládne, nemôže ani existovať štát. Ak existuje štát, nemôže existovať samospráva.

Marx

Bakuninova opozícia k marxizmu zahŕňa niekoľko samostatných, ale súvisiacich kritík. Aj keď považoval Marxa za úprimného revolucionára, bol Bakunin presvedčený, že aplikácia marxistického systému by nutne viedla k nahradeniu jednej represie (kapitalistickej) inou (štátne socialistickou).

Po prvé, Bakunin bol proti tomu čo v Marxovom myslení považoval za prvok ekonomického determinizmu, najjednoduchšie vyjadrený vo vete, že „Bytie určuje vedomie.“ Inak povedané, Bakunin bol proti názoru, že celá škála „nadväbových“ činiteľov spoločnosti – ich zákony, mravy, veda, náboženstvo atď. - je „len nutným následkom rozvoja ekonomických skutočností.“ Nsmiesto toho, aby boli dejiny alebo veda predovšetkým určované ekonomickými činiteľmi (napr. „spôsob výroby“), Bakunin pripúšťal oveľa väčší priestor pre aktívnu intervenciu ľudských bytostí pri realizácii ich vlastného osudu. Oveľa zásadnejším bol Bakuninov odmietavý postoj k marxistickej myšlienke diktatúry proletariátu, ktorá mala byť prechodným štátom na ceste k bezštátnemu komunizmu. Marx a Engels písali v Komunistickom manifeste z roku 1848 o potrebe pracovných armád pod dozorom

štátu, o zaostalosti dedinských robotníkov, o potrebe centralizovaného a riadeného hospodárstva a širokého znárodňovania. Neskôr Marx tiež jasne povedal, že robotnícka vláda by mohla vzniknúť prostredníctvom všeobecného volebného práva. Bakunin všetky tieto návrhy spochybnil.

Štát, nech je jeho základ akýkoľvek, či už je proletársky alebo buržoázny, nevyhnutne obsahuje niekoľko rysov, ktoré je treba odmietnuť. Štáty sú založené na donucovaní a nadvláde. Táto nadvláda, prehlásil Bakunin, by veľmi skoro prestala byť nadvládou proletariátu nad jeho nepriateľmi a zmenila by sa na štát nad proletariátom.

Bakunin bol presvedčený, že ten by vznikol z nemožnosti, aby celá trieda, teda milióny ľudí, vládla sama svojim menom. Robotníci by nutne museli vykonávať moc sprostredkovanú a to tak, že by úlohu vládnuť zverili skupine politikov.

Akonáhle by raz vláda vyklzla z rúk más, vytvorila by sa nová trieda odborníkov, vedcov a profesionálnych politikov. Bakunin bol presvedčený, že táto nová elita by mala svoju nadvládu nad robotníkmi oveľa istejšiu, pretože by používala mystifikácie a legitimitu, ktorá by im poskytovala tvrdenie, že jedná v súlade s vedeckými zákonmi (hlavné tvrdenie marxistov). Naviac, aj keď by nový štát mohol hrať divadlo, že je ozajstným výrazom vôle ľudu, inštitucionalizácia moci dáva vzniknúť novej skupine vládcov s rovnakými sebeckými záujmami a s rovnakými zásterkami pre svoje pochybné jednanie.

Ďalším problémom, ktorý nabáda štátny systém, je podľa Bakunina ďalšie posilňovanie procesu nadvlády centralizovanou štátotvornou vládou. Štát ako vlastník, organizátor, riaditeľ, finančník a prerozdelač práce a hospodárstva by pri svojom fungovaní musel nutne jednať autoritatívne. Ako môžeme vidieť na sovietskom systéme, zhora riadené hospodárstvo musí fungovať tak, že sa rozhoduje smerom zhora nadol, nedokáže uspokojiť zložité a rôznorodé potreby jedincov a v konečnej inštancii je beznádejným, nevykonným gigantom. Marx bol presvedčený, že centralizmus v akejkolvek podobe je krokom k konečnému, štátnemu riešeniu revolúcie. Bakunin naopak staval proti centralizmu federalizmu.

Realita Bakuninovej predpovede, čo sa týka fungovania marxistických štátov, sa potvrdila. Bolševici sa chopili moci v roku 1917. Stále hovorili o diktatúre proletariátu a vláde soviетov, ale nevyhnutne, chtiac nechtiac, vytvorili rozsiahli byrokratický policajný štát.

Odbory

Autoritárska lavica pozerá na súčasnú štruktúru odborov v pozitívnom svetle. To platí pre členov ľavice aj pravice, pre komunistickú stranu, ale aj pre radikálnejšie leninistické organizácie, prihlasujúce sa k odkazu Lenina a Trockého. Tieto zoskupenia sa chcú zmocniť kontroly nad odbormi, tak ako sú, aby ich mohli využívať pre svoje vlastné zábery. Našťastie sú tieto trockistické skupinky veľmi malé a bez akýchkoľvek skutočných zväzkov s pracujúcou triedou. Maximum, čoho sú schopné, je poskytovanie solidarity štrajkom. Pozrieme sa ale k čomu ich činnosť vedie napríklad v Británii, kde sú trockistické strany stále ešte celkom významné. V odboroch často dochádza k tvrdým konfliktom a k manévrovaniu v snahe získať kontrolu. Najzjavnejší je tento trend v CPSA, kde sa pri kontrole nad odborovou exekutívou a funkciami na plný úväzok strieda nechutná skupina pravicových antikomunistov zo Socialist Party (obdobu českej Socialistickej alternatívy Budúcnosť) a ich stúpenkami. Hlavnou výnimkou je v tomto smere Socialist Workers Party (v Česku Socialistická solidarita), ktorá presadzuje organizáciu členskej základne tak dlho, pokiaľ ju môže sama kontrolovať.

Bakunin položil základy anarchistického prístupu k odborovým organizáciám a popísal obecnú tendenciu neanarchistickým odborov k úpadku do podoby osobných záujmov a byrokracie už pred storočím. Keď diskutoval o odboroch v súvislosti s odborovou organizáciou v Medzinárodnom združení pracujúcich ľudí, uvádzal príklady, ako sa dajú odbory ukradnúť ich členstvu, výrazom ktorého vôle majú byť. Identifikoval niekoľko navzájom súvisiacich rysov, ktoré vedú k uzurpácii moci odborovými predákmi.

Po prvé ukázal na psychologický faktor, ktorý hrá kľúčovú rolu. Poctiví, tvrdo pracujúci, inteligentní a dobre to mysliaci militanti si svojou tvrdou prácou získavajú rešpekt a obdiv svojich

spolučlenov a sú zvolení do odborového úradu. Prejavujú sebaobetovanie, iniciatívu a schopnosti. Bohužiaľ, akonáhle sa raz dostanú do vedúcej pozície, títo ľudia si čoskoro začnú myslieť, že sú nepostrádateľný a centrum ich pozornosti sa viac a viac zameriava na machinácie v najrôznejších odborových výboroch.

Tí, ktorí kedysi bývali militantmi, sa vzdávajú od každodenných problémov rádových členov a nadobúdajú sebaklam, ktorý postihuje všetkých vodcov, menovite pocit nadradenosti. Vzhľadom k existencii odborových byrokrácií a tajných debatných komôr, v ktorých predáci rozhodujú o odborových akciách a politike, vzniká vnútri odborových štruktúr „vládna aristokracia“, a to bez ohľadu na to ako demokratické môžu tieto štruktúry formálne byť. S rastúcou autoritou odborových výborov atď. sa robotníci stavajú k odborovým záležitostiam ľahostajnými, s výnimkou – zdôrazňuje Bakunin – tém, ktoré sa ich priamo dotýkajú, napr. členské príspevky, štrajky atď. Odbory mali vždy so získavaním príspevkov od odcudzeného členstva veľké problémy, na čo sa našlo riešenie v systéme „odčítania“, kde odbory a zamestnávateľia spolupracujú na odobraní požadovanej sumy hneď u zdroja, tj. výplatného sáčku.

Tam kde robotníci nekontrolujú priamo svoj zväz a delegujú autoritu na výbory a profesionálnych činiteľov, dochádza k niekoľkým veciam. Po prvé, pokiaľ nie sú členské príspevky príliš vysoké a na zaplatenie dlžných príspevkov sa moc netlačí, substitučné orgány môžu jednat fakticky beztrestne. Pre výbory je to síce dobré, ale vedie to takmer ku koncu demokratického života zväzu. Moc je čím ďalej tým viac priťahovaná k výborom a týmto orgánom, ktoré tak ako všetky vlády nahrádzajú svoju vôľu vôľou členstva. To potom dáva priechod osobným intrigám, márnomyseľnosti, ambíciám a sebeckým záujmom. Mnohé vnútroodborové boje, ktoré zdánlivo prebiehajú na ideologickom poli, sú v skutočnosti len boje o kontrolu medzi ambicióznymi jedincami, ktorí si k svojej kariére vybrali odborovú štruktúru. Tento karierizmus sa dotýka i ľavičákov.

Bakunin si uvedomoval, že takáto degenerácia odborov je nevyhnutná, ale že k nej dochádza len pri absencii kontroly zo strany členskej základne, pri nedostatku opozície voči nedemokratickým trendom a vtedy, keď sa k odborovej

moci dostanú tí, ktorí sa nechajú skorumpovať. Tí jedinci, ktorí si naozaj chcú zachovať svoju osobnú bezúhonnosť, tvrdil Bakunin, by nemali v úrade zostávať príliš dlho a mali by povzbudzovať silnú opozíciu členskej základne.

Odboroví militanti majú povinnosť zostať verní svojim revolučným ideálom.

Osobná bezúhonnosť však nie je dostatočnou zárukou. Do hry je treba vniesť aj iné, inštitucionálne alebo organizačné faktory. Tie zahŕňajú pravidelné podávanie správ o návrhoch, ktoré úradníci predložili a o tom ako hlasovali, inými slovami častá a priama zodpovednosť smerom dole. Za druhé, takí odboroví delegáti musia svoje mandáty získavať od členstva a musia byť podriadení inštrukciám členskej základne. Po tretie, Bakunin navrhuje neustále odvolávanie neuspokojivých delegátov. Nakoniec, a to je najdôležitejšie, nalieha na zvolávanie masových schôdzok a na ďalšie výrazy aktivity zdola, ktorá by obchádzala predákov, ktorí jednajú nedemokraticky. Masové schôdzky inšpirujú pasívnych členov k akcii a vytvárajú súdružstvo, ktoré bude usilovať o vypudenie takzvaných predákov. (Na základe toho sa dá dôjsť k záveru, že Bakunin bol hlavnou inšpiráciou anarcho-syndikalistických hnutí).

Revolučná organizácia

Bakunin bol revolucionár presvedčený predovšetkým o nutnosti kolektívnej akcie, ktorou by sa dosiahla anarchia. Po jeho smrti bola v anarchistickom hnutí silná tendencia k upusteniu od organizovanosti v prospech malých skupín a individuálnej činnosti. Tento vývoj, ktorý na konci devätnásteho storočia vyvrcholil vo Francúzsku v individuálnych teroristických činoch, izoloval anarchizmus od samotného zdroja revolúcie, menovite od robotníkov.

Bakunin, ktorý sa dôsledne držal ostatných aspektov svojho myslenia, nechápal organizáciu ako centralizovanú a disciplinovanú armádu (aj keď veril, že sebadisciplína je životne dôležitá), ale ako výsledok decentralizovaného federalizmu, v ktorom revolucionári môžu usmerňovať svoju energiu prostredníctvom vzájomnej dohody vnútri v kolektíve. Bakunin tvrdil, že je nutné mať koordinované revolučné hnutie z niekoľkých dôvodov. Po prvé, pokiaľ by anarchisti postupovali jednotlivo, bez spoločného

smery, nevyhnutne by skončili pri tom, že každý bude postupovať iným smerom a následne by sa tak navzájom neutralizovali. Organizácia nie je dôležitá pre nič za nič, je nutná na maximalizovanie sily revolučných tried, čeliacich obrovským zdrojom, ktoré ovláda kapitalistický štát. Z Bakuninovho hľadiska má však najväčší význam spontánna vzbura ľudu proti autorite. V povahe čisto spontánnych povstaní je nerovnomernosť a ich intenzita sa čas od času a miesto od miesta líši. Anarchistická revolučná organizácia sa nesmie pokúšať zmocniť povstania a viesť ho, ale je zodpovedná za vyjasnenie cieľov, za predkladanie revolučnej propagandy a za vypracovanie myšlienok v súlade s revolučnými inštinktomí nás. Zájst' ďalej, to by podrylo celý zámer revolúcie, ktorým je sebaoslobodenie. Pučizmus nemá v Bakuninovom myslení miesto.

Bakunin teda zmysel revolučnej organizácie chápal ako ponúkať revolúcii pomoc a nie ju nahradiť. A práve v týchto súvislostiach treba chápať Bakuninovo volanie po „tajnom revolučnom predvoji“ a po „neviditeľnej diktatúre“ predvoja. Treba povedať, že tento predvoj nemá nič spoločné s leninistickým modelom predvoja, ktorý usiluje o skutočnú, priamu diktatúru na pracujúcou triedou. Bakunin bol rozhodne proti takýmto postojom a svojich stúpcov informoval, že „žiadnemu členovi... nie je dovolené – dokonca ani uprostred revolúcie – prijať verejný úrad akéhokoľvek druhu a nie je to dovolené aj (revolučnej) organizácii... vždy bude v strehu a znemožní založenie autorít, vlád a štátov.“ Predvoj však mal revolučné hnutie ovplyvňovať na neformálnom základe a spoliehať sa, že talent jeho členov ich dovedie k výsledkom. Bakunin sa domnieval, že hrozbou pre revolúciu je inštitucionalizácia autority a nie prirodzené nerovnosti. Predvoj by fungoval ako katalyzátor revolučnej činnosti samotnej pracujúcej triedy a očakávalo sa, že sa do hnutia plne ponoria. Bakuninov predvoj sa potom sústredil na osvetu a propagandu a na rozdiel od leninistického straníckeho predvoja nemal byť telesom oddeleným od triedy, ale činiteľom aktívnym uprostred triedy. Druhou hlavnou úlohou bakuninistickej organizácie bolo pôsobiť ako strážny pec robotníckej triedy. Teda, rovnako ako dnes, sa autoritárske skupinky stavali do pozície vodcov revolúcie

a dodávali svojich vlastných členov ako „záložné vlády“. Anarchistický predvoj musí takéto hnutia odhaľovať, aby revolúcia nenahradila len jeden zastupiteľský štát iným, „revolučným“. Po začiatočnom víťazstve sa politický revolucionári, obhajcovia tzv. robotníckych vlád a diktatúry proletariátu, podľa Bakunina budú snažiť „ľudové vášne zadupať“. „Vyzývajú k poriadku, k dôvere v tých, kto sa počas revolúcie a v ich mene zmocnili diktátorských právomocí a sami pre seba ich legalizovali a k poslušnosti týchto ľudí, takto títo politický revolucionári znovunastavujú štát. My naopak musíme prebudiť a podnecovať všetky dynamické vášne ľudu.“

Anarchia

Bakunin v celej svojej kritike kapitalizmu a štátneho socializmu neustále argumentuje na slobodu. Nemôže nás teda prekvapiť, keď zistíme, že v jeho náčrtoch budúcej anarchistickej spoločnosti má prioritu princíp slobody. V niekoľkých revolučných programoch narysoval to, čo považoval za základné rysy spoločnosti, ktoré budú podporovať maximálnu možnú individuálnu a kolektívnu slobodu. Spoločnosti predpovedané v Bakuninových programoch nie sú utópiami v zmysle detailne popísaných fiktívnych obcí bez problémov, ale skôr návrhom základnej a minimálnej kostry štruktúr, ktoré by zaručovali slobodu. Povahu budúcich anarchistických spoločností sa bude líšiť, povedal Bakunin, podľa celej škály historických, kultúrnych, ekonomických a zemepisných faktorov.

Základným problémom bolo vytvoriť minimálne, nevyhnutné podmienky, ktoré by priniesli spoločnosť založenú na spravodlivosti a sociálnom blahu pre všetkých a rovnako tak by aj plodili slobodu. Negatívne, teda deštruktívne rysy programov sa všetky zaoberajú zrušením týchto inštitúcií, ktoré vedú k nadvláde a vykorisťovaniu. Štát, vrátane etablovanej cirkvi, súdov, štátnej banky a byrokracie, ozbrojených síl a polície, to všetko by bolo zničené. Tiež sa mali zrušiť všetky hodnosti, výsady, triedy a monarchie.

Pozitívne, konštruktívne rysy novej spoločnosti sa všetky navzájom podporujú, aby podporovali slobodu a spravodlivosť. Aby bola spoločnosť slobodná, tvrdil Bakunin, nestačí len nastoliť

rovnosť'. Nie, slobody sa dá dosiahnuť a udržať si ju len vtedy, keď sa života spoločnosti účastní vysoko vzdelané a zdravé obyvateľstvo bez sociálnych a ekonomických starostí. Takéto osvietené obyvateľstvo potom môže byť naozaj slobodné a schopné jednať racionálne na základe ľudom kontrolovanej vedy a podrobné znalosti všetkých dotknutých tém. Bakunin obhajoval úplnú slobodu pohybu, myslenia, morálky, kde sa ľudia nebudú nikomu zodpovedať za svoje presvedčenie a činy. Musí to byť, tvrdil, úplná a neobmedzená sloboda prejavu, tlače a zhromažďovania. Bol presvedčený, že slobodu je treba brániť slobodou, pretože „obhajovať obmedzenie slobody pod zámienkou jej obrany je nebezpečným bludom.“ Skutočne slobodná a osvietená spoločnosť, povedal Bakunin, by odpovedajúcim spôsobom zachovávala slobodu. Myslel si, že poriadok v spoločnosti nepramení z potláčania myšlienok, ktoré plodí len opozíciu a frakcionárstvo, ale z čo najplnšej slobody pre všetkých.

Tým nie je povedané, že si Bakunin myslel, že spoločnosť nemá právo brániť sa. Bol pevne presvedčený, že sloboda sa dá dosiahnuť len v spoločnosti a nie prostredníctvom jej zničenia. Ľudia, ktorí sa chovajú spôsobom, ktorý znižuje slobodu druhých, nemajú v spoločnosti miesto. To sa týka všetkých parazitov, ktorí žijú z práce ostatných. Práca, príspevok jedincovej práce k tvorbe bohatstva, tvorí v navrhovanej anarchistickej spoločnosti základ politických práv. Tí, ktorí žijú z vykorisťovania druhých, si žiadne politické práva nezaslúžia. Ďalší, ktorí kradnú, porušujú dobrovoľné dohody uzatvorené spoločnosťou alebo vnútri spoločnosti, spôsobí niekomu ublíženie na tele atď. môžu očakávať, že ich čaká trest podľa zákonov, ktoré si táto spoločnosť vytvorila. Odsúdený zločinec môže na druhej strane trestu zo strany spoločnosti uniknúť tým, že ju opustí a s ňou aj jej výhody, ktoré táto spoločnosť poskytuje. Spoločnosť tiež môže zločinca vylúčiť, pokiaľ tak chce spraviť. Bakunin v podstate pri minimalizácii asociálneho chovania veľa vsádzal na silu osvietenej verejnej mienky. Bakunin navrhoval vyrovnávanie bohatstva, aj keď tvrdil, že prirodzené nerovnosti, ktoré sa odrážajú v rôznej miere kvalifikácie, energie a šporovlivosti, by sa mali tolerovať. Účelom rovnosti je umožniť jedincom, aby v spoločnosti

našli plne vyjadrenú svoju ľudskosť. Bakunin bol rozhodne proti myšlienke nájomnej práce, ktorá, keby sa zaviedla do anarchistickej spoločnosti, by viedla k znovuzavedeniu nerovnosti a námedzného otroctva. Miesto toho navrhoval kolektívne úsilie, pretože si myslel, že by bolo efektívnejšie. Avšak pokiaľ jedinci nezamestnávajú iných, nemal proti tomu, aby pracovali sami, žiadne výhrady.

Bakunin navrhoval zriadiť pomocou robotníckych združení priemyselné zhromaždenia, ktoré by zladili výrobu s dopytom po výrobkoch. Takéto zhromaždenie by bolo pri absencii trhu nutné. Poskytovaním štatistických informácií od rôznych dobrovoľných organizácií, ktoré by sa federovali, by sa dala výrobu špecializovať na medzinárodnom základe, takže zem s vrodennými hospodárskymi výhodami by vyrábala čo najefektívnejšie pre obecné blaho. Potom už podľa Bakunina plytvanie, ekonomická kríza a stagnácia „nebudú d'alej zužovať ľudstvo, emancipácia ľudskej práce oživí svet.“ Čo sa týka otázky politického usporiadania spoločnosti, Bakunin zdôrazňoval, že by malo byť celé vybudované takým spôsobom, aby dosahovalo poriadku prostredníctvom realizácie slobody na základe federácie dobrovoľných organizácií. Vo všetkých takýchto politických orgánoch mala moc plynúť „od základne k vrcholu“ a z „obvodu do stredu“. Inými slovami, takéto organizácie by mali byť výrazom individuálnych a skupinových názorov a nie riadiacimi centrami, ktoré kontrolujú ľud.

Bakunin na základe federalizmu navrhoval mnohovýrovňový systém zodpovednosti za rozhodovanie, ktorý by k sebe pripútal všetkých účastníkov, dokiaľ by systém podporovali. Jedinci, skupiny či politické inštitúcie, ktoré by tvorili celkovú štruktúru, by mali právo odtrhnúť sa. Každý účastnícky celok by mal absolútne právo na sebaurčenie, právo združovať sa alebo nezdržovať s väčšími zoskupeniami. Bakunin začínal na miestnej úrovni a ako základnú politickú jednotku navrhoval úplne autonómnou komúnu. Komúna by si na základe všeobecného hlasovacieho práva zvolila všetkých svojich funkcionárov, zákonodarcov, sudcov a správcov komunálneho majetku. Komúna by o svojich záležitostiach rozhodovala sama, ale pokiaľ by sa dobrovoľne federovala do ďalšej správnej vrstvy – provinčného zhromaždenia – musela by

sa ich ústava rovnat' ústave toho provinčného zhromaždenia. Podobne musí byť ústava provincie prijatá participujúcimi komúnami. Provinčné zhromaždenie by definovalo práva a povinnosti existujúce medzi komúnami a prijalo by zákony týkajúce sa provincie ako celku. O zložení provinčného zhromaždenia by sa rozhodovalo na základe všeobecného hlasovacieho práva.

Ďalšími úrovňami politického usporiadania by bol národný orgán a nakoniec medzinárodné zhromaždenie. Čo sa týka medzinárodného usporiadania, Bakunin navrhoval, aby neexistovali žiadne stále ozbrojené sily a namiesto toho dával prednosť vytváraniu miestnych občianskych obranných milícií. Spory medzi národmi a ich provinciami malo riešiť medzinárodné zhromaždenie. Toto zhromaždenie mohlo, pokiaľ by

to bolo treba, viesť vojnu proti vonkajším agresorom, ale pokiaľ by členský národ medzinárodnej federácie napadol iného člena, potom mal byť vylúčený a mala sa proti nemu postaviť federácia ako celok.

Bakuninov náčrt anarchie sa teda zakladá na slobodnej federácii účastníkov, ktorá mala maximalizovať individuálne a kolektívne blaho.

Brožúrku pôvodne napísal člen britskej Anarchist Communist Federation v roku 1993. České upravené vydanie vyšlo v roku 2000 a vydala ho ORA-SOLIDARITA (Miestna organizácia Brnënsko).

Preložila Burička

lepší svět je možný!

BUŘČ

161% INFORM@ČNÝ OBČASNÍK